

Çolak, Çağrı - Yıkıcı, Abdulgazi, “Bütünşehir Modelinin Trabzon’daki Büyükşehir İlçe Belediye Başkanlığı Seçimlerine Yansımaları: 2014, 2019 ve 2024 Seçimlerine İlişkin Bir Analiz”, *Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 10/22, ss.327-353.
DOI: 10.31765/karen.1525707

Bu makale etik kurul izni ve/veya yasal/özel izin alınmasını gerektirmemektedir.
This article doesn't require ethical committee permission and/or legal/special permission.

* Araştırma Makalesi / *Research Article*

** Doç. Dr.,
Trabzon Üniversitesi, Siyasal Bilgiler
Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu
Yönetimi Bölümü, Trabzon/TÜRKİYE
✉ cagricolak@trabzon.edu.tr
ORCID : 0000-0001-5806-9084

*** Dr. Öğr. Üyesi,
Karadeniz Teknik Üniversitesi, İktisadi ve
İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi
Bölümü, Trabzon/TÜRKİYE
✉ abdulgaziyyikici@ktu.edu.tr
ORCID : 0000-0003-1230-1612

Anahtar Kelimeler: 6360 Sayılı Kanun, Bütünşehir, Büyükşehir İlçe Belediyeleri, Yerel Seçimler, Trabzon

Keywords: The Law No. 6360, Unicity, Metropolitan Sub-Province Municipalities, Local Elections, Trabzon

Geliş Tarihi / Received Date: 31.07.2024

Kabul Tarihi / Accepted Date: 28.10.2024

BÜTÜNŞEHİR MODELİNİN TRABZON'DAKİ BÜYÜKŞEHİR İLÇE BELEDİYE BAŞKANLIĞI SEÇİMLERİNE YANSIMALARI: 2014, 2019 VE 2024 SEÇİMLERİNE İLİŞKİN BİR ANALİZ*

Çağrı ÇOLAK** - Abdulgazi YIKICI***

Öz: 6360 sayılı Kanun'un büyükşehirlerde ortaya çıkardığı bütünşehir modeli, Türk yerel yönetim sistematığı açısından kilit bir reform hamlesidir. Yetki paylaşımı ve kaynak dağılımı gibi konularda idari ve mali açıdan kapsamlı bir dönüşüme zemin hazırlayan bu kanun, aynı zamanda tüzel kişiliği sonlandırılan belde belediyeleri ve köylerin büyükşehir ve büyükşehir ilçe belediyelerinin sınırlarına dâhil edilmesiyle yerel yönetimlerin hizmet sınırlarında da değişikliğe yol açmıştır. Nitekim seçim çevreleri ve seçmen yapılarının değişmesine aracılık eden bu durum, yerel seçim sonuçlarını da etkileme potansiyeli taşımaktadır. Buradan hareketle çalışmanın amacı, bütünşehir modelinin seçim sonuçlarını etkileyip etkilemediğini Trabzon büyükşehir ilçeleri örneğinde ortaya koymaktır. Bu çerçevede ilk olarak büyükşehir ilçe belediyelerinin 6360 sayılı Kanun'dan önceki sınırları baz alınarak bütünşehir modeli öncesindeki seçim çevreleri tespit edilmiştir. Ardından Yüksek Seçim Kurulunun (YSK) kurumsal internet sayfası üzerinden son üç yerel seçimde bu sınırlarda alınan oylara ulaşılmıştır. Son olarak eski seçim çevrelerinden elde edilen veriler ile mevcut sonuçlar karşılaştırılmış ve bütünşehir modelinin büyükşehir ilçe belediye başkanlığı seçim sonuçlarına etkisi üzerine değerlendirilmelerde bulunulmuştur.

REFLECTIONS OF THE UNICITY MODEL ON THE METROPOLITAN SUB-PROVINCE MUNICIPALITY ELECTIONS IN TRABZON: AN ANALYSIS OF THE 2014, 2019, AND 2024 ELECTIONS

Abstract: The “unicity” model introduced by Law No. 6360 in metropolitan cities represents a key re-form initiative in the Turkish local government system. This law, which paves the way for a comprehensive administrative and financial transformation in terms of authority sharing and resource allocation, has also altered the service boundaries of local governments by incorporating town municipalities and villages whose legal entities were dissolved into metropolitan and metropolitan sub-province municipalities. This situation, which mediates changes in electoral districts and voter structures, has the potential to affect local election results. Based on this premise, the aim of this study is to determine whether the unicity model has influenced

influenced election results, using the example of metropolitan sub-provinces in Trabzon. In this context, the first step was to identify the electoral districts before the unicity model, based on the boundaries of metropolitan sub-province municipalities before the enactment of Law No. 6360. Subsequently, the votes obtained in these boundaries during the last three local elections

were accessed through the institutional website of the Supreme Election Council. Finally, the data obtained from the old electoral districts were compared with the current results, and evaluations were made on the impact of the unicity model on metropolitan sub-province election results.

Giriş

Yerel yönetim denilince akla ilk olarak kent yönetimleri ve dolayısıyla belediyeler gelmektedir. Gerçekten de belediyeler, yerel hizmet sunumunda ve yerel demokrasiye işlerlik kazandırılmasında son derece önemli kurumlardır. Bu önemlerinin de etkisiyle genel olarak dünyada, özel olarak ise Türkiye’de belediyeler üzerinden hizmetlerin daha etkin, verimli ve zamanında sunulabilmesi için model arayışları gözlemlenmektedir. Söz konusu arayışlarda büyük kentlerin yönetiminde optimal hizmet sınırlarının sağlanmasına özel önem verildiği dikkat çekmektedir. Neoliberal politikaların egemen olduğu 1980’li yıllar ve takip eden süreçte yerelleşme eğilimlerinin ve buna koşut olarak katılımın yerel boyuttaki öneminin artması, yerel yönetim birimlerinin işleyişine yönelik çalışmalara ağırlık verilmesi ile sonuçlanmıştır.¹

Türkiye’de yaşanan nüfus artışı ve buna bağlı olarak ivme kazanan kentleşme süreci, yerel yönetimleri konu edinen reform çalışmalarını gündeme getirmiştir. Kaldı ki kentleşme oranının yükselmesine paralel olarak belediye sayısının artması yerelleşme ve katılım açısından faydalı sonuçlar doğursa da kimi kentlerin ölçek açısından diğerlerine nazaran daha büyük bir gelişme seyri göstermesi hizmetlerde etkinlik ve verimliliğin sağlanması için bütüncül yaklaşımlara başvurulması ihtiyacını ortaya çıkarmıştır.² Bu kapsamda gerçekleştirilen reform çalışmalarının son halkasını “6360 Sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” oluşturmaktadır.

Bütünşehir modeli ile yerelleşme ve bölgeselleşme politikalarının tek bir uygulama üzerinden gerçekleştirilmeye çalışıldığı söylenebilir.³ 6360 sayılı Kanun ile il özel idarelerinin kapatılması, belde belediyeleri ve köylerin ise tüzel kişiliklerinin sonlandırılarak mahalleye dönüştürülmesi, yönetim kademeleri ve birimlerinin sayısal açıdan azaltılarak optimal yönetim alanına ulaşma isteğinin bir yansıması şeklinde nitelendirilebilir. Her ne kadar kanunun gerekçesinde ölçek ekonomilerinden faydalanılması ile hizmet sunumunda etkinlik ve verimlilik sağlanması ön plana çıkarılsa da 6360 sayılı Kanun, seçim çevresi ve seçmen yapılarının değişmesine yol açan hükümleri itibarıyla yerel seçim sonuçlarını manipüle etme potansiyeli taşımaktadır. Buradan hareketle çalışmanın amacı, bütünşehir modelinin seçim sonuçlarını etkileyip etkilemediğini Trabzon büyükşehir ilçeleri örneğinde incelemektir.

Bu çerçevede ilk bölümde, kamuoyunda “bütünşehir yasası” olarak bilinen 6360 sayılı Kanun’un getirdiği yeniliklere ve söz konusu düzenlemenin tartışmalı yönlerine yer verilmiştir. İkinci bölümde, mezkûr kanunun pratiğe dökülüşünü merkezleşme-yerelleşme, idari ve mali özerklik, hizmette halka yakınlık (subsidiarity), kaynak paylaşımı, hizmet sunumu, temsil ve katılım, yerel-kırsal kalkınma, kentsel-kırsal mahalle, sosyo-ekonomik göstergeler ve yerel siyaset açısından Trabzon örneğinde ele alan literatürdeki çalışmaların bulguları sunulmuştur. Son bölümde ise araştırmanın amacı, yöntemi ve evreni açıklandıktan sonra araştırmanın

¹ Övgün, 2018: 205.

² Çolak vd., 2017: 3-4.

³ Övgün, 2018: 210.

temel sorusuna yönelik değerlendirmelerde kullanılmak üzere ayrıntılı tablolar hazırlanmıştır.

Söz konusu tablolarda⁴ öncelikle her bir büyükşehir ilçesinin bütüncül modelinde mahallelerinde 2014, 2019 ve 2024 yerel seçimlerinde birinci olan partilerin oy sayıları gösterilmiştir. Ardından büyükşehir ilçelerinin eski seçim çevrelerinde elde edilen seçim sonuçları ile mevcut sonuçları, her üç seçim için ayrı ayrı tablolaştırılmıştır. Böylece son üç yerel seçimde bütüncül modelinin seçim sonucuna etki ettiği büyükşehir ilçeleri tespit edilmiştir. Buradan hareketle son tabloda ise söz konusu etkinin siyasi partilerin kazanç ve kayıp hanelerine nasıl yansıdığını gösteren bir bilanço ortaya koyulmuştur.

1. Kavramsal ve Yasal Çerçeve: Bütüncül Modeli

Yerel hizmet sunumunda ön plana çıkan idari yapılar, belediyelerdir. Vatandaşlara en yakın yönetim birimlerinden biri olmasının belediyelere böyle bir nitelik kazandırdığı ileri sürülebilir. Zaman içerisinde kentleşme oranı ve nüfus artışına bağlı olarak beklentilerin farklılaşması ve hangi hizmetin hangi ölçekte daha etkin ve verimli sunulacağına ilişkin arayışlar, bu yönetim kademelerinde de çeşitli değişim ve dönüşümlerin yapılmasına, dolayısıyla da özel yönetim yapıları kurulmasına yönelik ihtiyacı ortaya çıkarmıştır. Elbette bu ihtiyacın ortaya çıkmasında yalnızca belediye hizmetlerinin arz ve talebi arasındaki dengesizlik değil, aynı zamanda planlama ve koordinasyon eksikliği, ölçek ekonomisinden yeterince yararlanılamaması gibi sorunların yaşanması da önemli bir rol oynamıştır.⁵ Söz konusu beklentilerin karşılanması ve sorunlara çözüm getirilmesi amacıyla oluşturulan büyükşehir modeli 1984 yılında İstanbul, Ankara ve İzmir’de uygulamaya konulmuştur. Zaman içerisinde başka illerde de büyükşehir modeline geçilmiş,⁶ son düzenlemelerin ardından da büyükşehir sisteminin uygulandığı il sayısı otuza ulaşmıştır. Bu kapsamda gerçekleştirilen düzenlemelerin sonucunu, “6360 Sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” olmuştur.

İlgili kanun ile o zamana kadar uygulanmamış olan “bütüncül” modeli kavramsal açıdan değilse de içerik olarak mevzuata dâhil edilmiştir. İlk kez 2001 yılında dönemin Denizli Belediye Başkanı Ali Aygören tarafından kullanılan, süreç içerisinde birkaç kez anlam ve coğrafi kapsam açısından değişime / genişlemeye uğrayan ve hukuki mevzuatta net bir karşılığını bulamayan “bütüncül” ifadesinin kapsamı 6360 sayılı Kanun ile büyük ölçüde netlik kazanmıştır.⁷

2012 yılında yayımlanan 6360 sayılı Kanun’un yürürlüğe girmesi için yerel yönetim birimlerinin görev sürelerinin sona ereceği tarih olan 30 Mart 2014 Yerel Seçimleri beklenmiştir. Mekânın siyasal ve idari yapılanmasında daha önce denenmemiş bir yönetim modeli ortaya koyan bu kanunun düşünsel arka planı ve gerekçesinde; kaynak kullanımında etkinlik ve verimlilik sağlanarak israfın önlenmesi, düzenleyici üst imar planları aracılığıyla parçalı anlayıştan bütüncül planlamaya geçilmesi, yerel demokrasinin geliştirilmesi ve yerel özerkliğin güçlendirilmesi temalarının hâkim olduğu görülmektedir.⁸ Bunun yanı sıra 6360 sayılı Kanun’a kadar “İstanbul ve Kocaeli illerinde hayata geçirilen bütüncül modeli”nden hizmet

⁴ Çalışmada 2014, 2019 ve 2024 Mahallî İdareler Genel Seçimlerine ilişkin bulguların paylaşıldığı tüm tablolar, YSK’nin kurumsal internet sayfasındaki “<https://sonuc.ysk.gov.tr>” adresinden elde edilen veriler ışığında yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

⁵ Kandeğer ve İzci, 2016: 136.

⁶ Arıkboğa, 2018: 374.

⁷ Özgür, 2014: 32; Çolak ve Yıkıcı, 2022: 274; Arslan Taç, 2023: 82.

⁸ Kandeğer ve İzci, 2016: 137; Arıkboğa, 2018: 378; Övgün, 2018: 211.

⁹ 5216 sayılı Kanun ile İstanbul ve Kocaeli illerinde büyükşehir belediye sınırlarının il mülki sınırına karşılık geldiğinin belirtilmesi, bütüncül modeliyle paralellik arz etmektedir. Ancak o dönemde söz konusu illerdeki ilçe belediyesi sınırlarının ilçe mülki sınırlarına genişletilmemiş ve büyükşehir belediye sınırlarında il özel idaresi, belde belediyesi ve köy birimlerinin varlığına son verilmemiş olması, bütüncül modelinin bugünkü anlamda uygulanmadığını göstermektedir.

sunumu bağlamında etkili sonuçlar alınmasının¹⁰ da söz konusu kanunun hazırlanmasında etkili olduğu belirtilmelidir.

Hizmetlerin il merkezlerinden daha optimal bir şekilde sunulabileceği düşüncesinden temel alınarak 6360 sayılı Kanun ile büyükşehir belediyelerinin görev sahaları, il mülki sınırlarını kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Bütünşehir modeli de ismini, bu düzenlemeye dayanak oluşturan mülki sınır ölçütünden almaktadır.¹¹ Metropoliten alanlarda bütünleştirme ve genişletme politikalarının çıktısı niteliğindeki bu düzenleme ile toplum yararının korunacağı, yerel ihtiyaçların gereği gibi karşılanacağı, yerleşmenin destekleneceği ve imar ve planlamada koordinasyonun sağlanacağı savunulmaktadır. Bununla birlikte söz konusu düzenleme ile yerel düzeyde merkezîyetçiliğin güçlenmesine uygun bir zemin hazırlandığı şeklinde görüşler de ileri sürülmektedir.¹²

6360 sayılı Kanun, içerdiği hükümler açısından on dört ile daha büyükşehir statüsü kazandırılması ve büyükşehirle ilişkin nüfus kriterinin değiştirilmesinden daha fazlasını ihtiva etmektedir.¹³ Nitekim Türk yerel yönetim sistematğinde esaslı bir değişikliği ve daha önce denenmemiş bir yapıyı ortaya çıkaran 6360 sayılı Kanun'un idari ve mali yapılanma, hizmet sunumu, kentsel siyaset, temsil ve katılım açısından önemli yansımaları olmuştur.¹⁴ Söz konusu değişikliklerin en yoğun şekilde gerçekleştiği alanlardan birinin idari yapılanma olduğu gözlemlenmiştir. Zira ilgili kanunun uygulamaya konulduğu illerde; il özel idareleri kapatılmış, belde belediyeleri ve köylerin tüzel kişiliğine son verilerek mahalleye dönüştürülmüştür. İl özel idarelerinin kaldırılması sonucu ortaya çıkan boşluğun kapatılması için de valiliğe bağlı yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıklarının kurulması öngörülmüştür.¹⁵ “Merkezleşen yerel” olgusunu görünür kılan bu düzenlemeler ile söz konusu illerde mülki idarenin taşra örgütlenmesindeki ağırlığın büyükşehir belediyelerine geçtiği ve yerel yönetim yapılanmasının tek birimden ve iki kademededen oluşan bir model üzerine inşa edildiği, bunun yanı sıra yerelde merkezin ağırlığının arttığı da ileri sürülebilir.¹⁶ Yapılan bu değişiklikler ile birlikte yeni düzenleme, kamuoyunda “bütünşehir” modeli şeklinde bir karşılık bulmuştur.¹⁷

İl özel idaresi, belde belediyesi ve köylerin tüzel kişiliklerine söz konusu idari yapılarda yaşayan vatandaşlara sorulmadan son verilmesi, yerel demokrasiyle bağdaşmamaktadır. Ayrıca ilgili kanun, Anayasa'nın 90. maddesinde yer alan “Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.” hükmüne ve dolayısıyla Türkiye'nin de taraf olduğu uluslararası sözleşmelere aykırılık taşımasından ötürü eleştirilmektedir. Kaldı ki Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı (AY-YÖŞ)'ün “Yerel Yönetimlerin Sınırlarının Korunması” başlığı altında bulunan 5. maddesinde “Yerel yönetimlerin sınırlarında, mevzuatın elverdiği durumlarda ve mümkünse bir referandum yoluyla ilgili yerel topluluklara önceden danışılmadan değişiklik yapılamaz.” şeklinde bir ifade yer almaktadır. Oysa 6360 sayılı Kanun'un uygulanması esnasında il özel idarelerinin %37'si, belediyelerin %55'i, köylerin ise %49'unun tüzel kişiliklerine son verilmesi¹⁸ ve bazı illerde belediye sınırlarında çeşitli değişikliklere gidilmesinde yerel halkın görüşüne başvurulmamıştır. Üstelik bu düzenleme AYYÖŞ'ün 4. maddesinin 3. fıkrasında yer alan hükümle de çelişmektedir. Söz konusu fıkrada “kamu sorumlulukları genellikle ve tercihen vatandaşa en yakın olan makamlar tarafından kullanılacaktır” şeklinde bir ifade bulunmasına rağmen

¹⁰ Zengin, 2014: 102.

¹¹ Çolak, 2021: 697.

¹² Zengin, 2014: 112; Kandeğer ve İzci, 2016: 132.

¹³ Adıgüzel, 2018: 7; Çolak, 2022: 83; Arslan Taç, 2023: 83.

¹⁴ Gürel Üçer vd., 2014: 37; Kalağan, 2018: 593.

¹⁵ Zengin, 2014: 103; Kandeğer ve İzci, 2016: 133.

¹⁶ Kandeğer ve İzci, 2016: 148; Apan, 2016: 6; Adıgüzel, 2018: 3.

¹⁷ Çolak ve Yıkıcı, 2022: 274.

¹⁸ Adıgüzel, 2018: 13.

vatandaşa yakın bir konumda ve tüzel kişiliği haiz yerel yönetim birimleri kaldırılarak tüzel kişiliği olmayan mahallelere dönüştürülmüştür. Yapılan düzenleme, bu yönüyle literatürde “subsidiarity” terimiyle anılan hizmette halka yakınlık ilkesine aykırılık oluşturmaktadır.¹⁹

Tüzel kişiliklerin sonlandırılmasının yanı sıra yeni tüzel kişiliklerin kurulması ile isim / sınır değişikliği, birleşme, katılma ve devir işlemlerinin yaşanması idari boyuttaki değişikliklerin içerisinde yer almaktadır.²⁰ Yerel yönetim birimlerinin genel bütçe vergi gelirlerinden aldıkları pay oranlarında değişikliğe gidilmesi ve bölüşüme dair yeni ilişkiler kurulması, kanunun mali açıdan getirdiği yeniliklerdir. İlgili kanunun; mülki sınırları, belediye sınırları ile örtüşürmesi sonucunda başta imar ve planlama olmak üzere hizmet sunumu bağlamında çeşitli değişiklikler yaşanmıştır. Hizmet sunumu çerçevesinde yapılan görev tahsisinde, büyükşehir ilçe belediyelerine, büyükşehir belediyesine verilenlerin dışında kalan görevler verilmiş ve ihtiyaç hâlinde büyükşehir belediyelerinden destek alma imkânı tanınmıştır. 5216 sayılı Kanun ile kıyaslandığında ise büyükşehir ilçe belediyelerinin görevlerinde kısmi bir artış yaşanmış, büyükşehir belediyelerinin de uyum ve koordinasyon sağlama özelliğine vurgu yapılarak merkezîyetçi yönü ön plana çıkarılmıştır.²¹

6360 sayılı Kanun’un getirmiş olduğu yenilikler; seçim çevreleri, seçmen yapısının değişmesi, temsil ve katılım anlamında siyasal sonuçlar da doğurmuştur. Örneğin, köydeki vatandaş önceden yalnızca muhtara ve il genel meclisine oy verirken, bu yeni düzenleme ile büyükşehir belediye başkanına, büyükşehir ilçe belediye başkanına, büyükşehir ilçe belediye meclisine ve mahalle muhtarlıklarına oy verir hâle gelmiştir. Bunun da hizmet alma ve alınan hizmetin hesabını sorma noktasında vatandaşın elini güçlendirdiği belirtilmektedir.²² Ancak yerel yönetim birimlerinin azalmasının, kentsel niteliğe sahip olmamakla birlikte büyükşehir belediyesinin hizmet alanı içerisinde yer alan bölgelerde ihtiyaçların gereği gibi ve vaktinde karşılanamaması gibi sorunlara yol açma potansiyeli taşıdığı da gözden kaçırılmamalıdır.²³ Öte yandan, 6360 sayılı Kanun yalnızca büyükşehir statüsüne sahip illerde değil, bu statünün dışında bulunan ve nüfusu 2.000’in altına düşen belde belediyelerinin kapatılıp köye dönüştürülmesiyle diğer illerde de yerel seçimler açısından önemli değişiklikler ortaya çıkarmıştır. Bu yönüyle söz konusu kanunun yerelde merkezîleşmeye aracılık ettiği dile getirilmektedir.²⁴ Yerel seçimlere doğrudan etki etmesinden ötürü söz konusu kanunun siyasi çıkar elde etme güdüsüyle hazırlandığına yönelik eleştiriler de getirilmiştir.²⁵

2. Literatür: Bütünşehir Deneyimini Konu Edinen Çalışmalar

2.1. Bütünşehir Deneyimini Trabzon Örnekleme Üzerinden İnceleyen Çalışmalar

6360 sayılı Kanun; idari, mali ve siyasi açılardan radikal değişim ve dönüşümler ortaya çıkarmıştır. Bu durum da ilgili kanunun meydana getirdiği değişikliklerin araştırılmasına ve genel izlenime ilişkin çıkarımlarda bulunulmasına uygun bir zemin hazırlamaktadır. Nitekim 6360 sayılı Kanun’un ortaya çıkardığı yeni durumu Trabzon ili örneğinde merkezîleşme-yerelleşme, idari ve mali özerklik, hizmette halka yakınlık, kaynak paylaşımı, hizmet sunumu, temsil ve katılım, yerel-kırsal kalkınma, kentsel-kırsal mahalle, sosyo-ekonomik göstergeler ve yerel siyaset üzerinden inceleyen çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Söz konusu çalışmaların bulgularına genel itibarıyla belediye başkanları, belediye meclis üyeleri, belediye personeli, muhtarlar ve vatandaşların geri bildirimlerini içeren anketler, yapılandırılmış ve yarı yapılandırılmış görüşmeler ile YSK’nin kurumsal internet sayfasından elde edilen veriler aracılığıyla ulaşılmıştır.

¹⁹ Çolak, 2017: 321-322; Çolak vd., 2017: 11.

²⁰ Gürel Üçer vd., 2014: 37; Arıkboğa, 2018: 383.

²¹ Gürel Üçer vd., 2014: 37-43; Arıkboğa, 2018: 395; Kalağan, 2018: 599-600.

²² Kandeğer ve İzci, 2016: 137.

²³ Fidan, 2012: 83; Zengin, 2014: 112.

²⁴ Çolak, 2023: 392.

²⁵ Çolak vd., 2017: 15.

Literatür taraması sonucunda 6360 sayılı Kanun'u Trabzon örnekleminde inceleyen 12 adet çalışmaya rastlanmıştır. Bu çalışmalara ilişkin bilgiler aşağıda sıralanmaktadır:

- Suna Ersavaş Kavanoz ve Nisa Erdem, çalışmalarında 6360 sayılı Kanun'un uygulamaya konulmasından önce de mahalle statüsüne sahip olan yerleşim yerlerinde ilgili kanunun ardından yaşanan değişimleri ortaya koymayı amaçlamışlardır. Bu amaç doğrultusunda Trabzon'un Akçaabat ilçesindeki mevcut mahallelerin muhtarlarıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Çalışmada Akçaabat Belediyesine bağlı mahalle sayısının söz konusu kanunun uygulanmasının ardından 9'dan 73'e çıkması, yapılan değişikliklerin mevcut mahalle yönetimleri üzerinde olumsuz etkilere yol açtığı yönünde yorumlanmıştır. Bunun yanı sıra mahalle muhtarlarının 6360 sayılı Kanun'un uygulanmasını; coğrafi koşulların elverişsiz bir nitelik taşıması, mali yetersizlikler, mahalle sayısının artması, hizmet sunumu ve belediye-muhtarlık ile mahalle sakini-muhtarlık arasındaki ilişki açısından eleştirdikleri ifade edilmiştir.²⁶
- Gökhan Bahadır, çalışmasında 6360 sayılı Kanun ile köy tüzel kişiliğine sahip iken mahalleye dönüştürülen yerleşimlerde ortaya çıkan koşulları değerlendirmeyi amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda Trabzon'un Vakfikebir ilçesindeki muhtarlar ile anket (40 katılımcı) yapılmıştır. Analiz sonuçları 6360 sayılı Kanun'un, eğitim-öğretim ve sağlık kurumları ile sanayi ve üretim tesislerinin sayısında, kadınların çalışma hayatına katılımında ve ulaşım hizmetlerinde iyileşmeler yaşanması açısından olumlu; vergilerin artması, su ücretlerine şehirdekiyle aynı katsayının uygulanması ve daha önce muhtarlıklarca yapılan işlerin artık ilçede görülecek olması bağlamında ise olumsuz yansımalarının olduğunu göstermiştir.²⁷
- Gamze Çürüksulu Usta tarafından 6360 sayılı Kanun'un büyükşehir belediyelerinin mali yapısına olan etkilerinin belirlenmesine yönelik bir çalışma yapılmıştır. Örneklem olarak Ordu ve Trabzon büyükşehir belediyeleri seçilen araştırmada, ilgili belediyelerin faaliyet ve Sayıştay raporları incelenmiş ve elde edilen veriler doğrultusunda 2010-2019 yılları arasındaki gelir-gider hesapları analiz edilerek 6360 sayılı Kanun öncesi ve sonrası dönemde istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olup olmadığı test edilmiştir. Analiz sonucunda her iki büyükşehir belediyesinin de mali yapılarında, özellikle kişi başına gelir-gider göstergelerinde bozulmalar yaşandığına ulaşılmıştır.²⁸
- Abdullah Uzun ve Çağrı Çolak, çalışmalarında belde belediyesi iken 6360 sayılı Kanun ile tüzel kişiliklerine son verilip mahalleye dönüştürülen Geyikli ve Söğütlü mahallelerindeki sakinlerin yaklaşık bir buçuk yıllık sürede hizmet sunumunda etkinlik, hizmetlere erişebilirlik, katılım ve mali açılarından yeni yapıya ilişkin algı ve tutumlarını eski yapıyla kıyaslamalı olarak ele almışlardır. Bu çerçevede söz konusu mahalle sakinlerine anket (176 katılımcı) uygulanmıştır. Elde edilen bulgular, ağırlıkları değişmekle birlikte ilgili mahallelerdeki vatandaşların etkinlik, katılım ve mali açılarından memnuniyetsizlik duyduğu ve olumsuz düşünceler taşıdığını göstermiştir.²⁹
- Nazlı Özcan Sarıhan, 6360 sayılı Kanun çerçevesinde Trabzon genelinde tüzel kişiliğine son verilerek mahalleye dönüştürülen belde belediyesi sınırlarında yaşayan vatandaşların ilgili kanunda öngörülen beş yıllık geçiş sürecinde hizmetlerde etkinlik, verimlilik, halka yakınlık ile katılım konularındaki deneyimlerinden hareketle algı ve tutumlarını ortaya koymayı amaçlayan bir çalışma yapmıştır. Tüzel kişiliğine son verilerek mahalleye dönüştürülen 57 belde belediyesinin araştırmanın evrenini teşkil

²⁶ Ersavaş Kavanoz ve Erdem, 2023.

²⁷ Bahadır, 2017.

²⁸ Çürüksulu Usta, 2021.

²⁹ Uzun ve Çolak, 2016.

ettiği bu çalışmada, ilgili mahalle sakinlerine anket (2642 katılımcı) uygulanmıştır. Yapılan değerlendirme sonucunda mahalle sakinlerinin 6360 sayılı Kanun ile ihdas edilen yeni yapıya ilişkin algı ve tutumlarının genel olarak olumsuz bir nitelik taşıdığı gözlemlenmiştir.³⁰

- Burak Hergüner, çalışmasında 6360 sayılı Kanun kapsamında Trabzon ilinde kapatılan belde belediyelerinin bulunduğu bölgelerde hizmet kalitesinde yaşanan değişimi ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda ihtiyaç duyulan verilere, söz konusu bölgelerde yaşayan vatandaşlarla gerçekleştirilen yüz yüze yarı yapılandırılmış mülakatlar (80 katılımcı) aracılığıyla ulaşılmıştır. Yapılan değerlendirmelerden hareketle katılımcıların çoğunluğunun 6360 sayılı Kanun kapsamında gerçekleştirilen devir işlemleriyle verimlilik açısından kısmi bir iyileşme sağlandığı, ancak bu süreçte yerel demokrasinin zedelendiği düşüncesine sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.³¹
- Batuhan Aydın, çalışmasında 6360 sayılı Kanun ile birlikte gelen değişikliklerin halkın belediye algısını ne yönde şekillendirdiğini araştırmıştır. Çalışmanın kapsamı, Trabzon ilinin Maçka ilçesi ile sınırlandırmış ve verilerin toplanmasında anket yöntemi (220 katılımcı) kullanılmıştır. 6360 sayılı Kanun'un ortaya çıkardığı yeni durumun halkın belediye algısını olumsuz yönde etkilediği sonucuna varılmıştır. Bunun yanı sıra ilgili kanunun gerekçesinde belirtilen hizmet, katılım, temsil ve saygınlık hususlarında belediyenin halkın nazarında gelişme göstermediği ortaya konulmuştur.³²
- Gamze Çürüksulu Usta tarafından yapılan diğer bir çalışmada ise sekiz yıllık uygulama sürecinde büyükşehir ve büyükşehir ilçe belediyeleri arasındaki zabıta hizmet paylaşımına ilişkin uygulama sonuçlarının analiz edilmesi amaçlanmıştır. Bu hizmet alanının seçilmesinde etkili olan gerekçeler arasında 6360 sayılı Kanun'un zabıta hizmetlerini doğrudan etkilemiş olması ve büyükşehir belediyelerinin hizmet alanının genişlemesiyle hizmet sunulacak nüfusun artması yer almaktadır. Araştırma çerçevesinde değerlendirmeye esas teşkil edecek veriler yarı yapılandırılmış mülakat yöntemiyle Ordu ve Trabzon büyükşehir belediyeleri ve büyükşehir ilçe belediyelerindeki üst düzey yöneticilerle yapılan görüşmelerden elde edilmiştir. Sonuç olarak, ruhsatlandırma, denetleme ve ana arterlere hizmet götürme konusundaki paylaşımın başarılı bir şekilde sürdürüldüğü ve il belediyesinden büyükşehir belediyesine dönüşümün politika beklentilerini karşıladığı; buna karşılık ana ve ara yol ayrımı temelinde ortaya çıkan hizmet paylaşımının ise karışıklığa yol açtığı ortaya konulmuştur.³³
- Abdullah Uzun tarafından yapılan çalışmada, 6360 sayılı Kanun kapsamında büyükşehirlerde tüzel kişiliklerine son verilen belde belediyeleri ve il özel idarelerinin personel devir ve tahsisleri sırasında Trabzon ilinde ne gibi sorunlar ortaya çıktığı ve bunların devredilen personellere nasıl yansdığı araştırılmıştır. Örnek olay, doküman incelemesi ve görüşme yöntemleri kullanılarak çeşitli verilere ulaşılan bu çalışmada söz konusu sürecin personeller üzerinde sadece mali, sosyal ve psikolojik açıdan mağduriyet oluşturmadığı, aynı zamanda emek kaybı ve devlet kaynaklarının verimsiz kullanımına da yol açtığı saptanmıştır.³⁴
- Fatma Şentürk Okur, çalışmasında 6360 sayılı Kanun'un kırsal yerleşimler üzerinde oluşturduğu etkiyi ortaya koymayı amaçlamıştır. Değerlendirmenin Trabzon ili

³⁰ Özcan Sarıhan, 2019.

³¹ Hergüner, 2017.

³² Aydın, 2022.

³³ Çürüksulu Usta, 2023.

³⁴ Uzun, 2020.

Ortahisar ilçesi üzerinden yapıldığı bu çalışmada, planlama yapılırken statü farklılıklarının göz önünde bulundurulması ve kırsal alanlar için farklı planlama yaklaşımları ve araçlarının geliştirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.³⁵

- Abdulgazi Yıkıcı ve Çağrı Çolak, kırsal mahalle ve kırsal yerleşik alanların tespit sürecini Trabzon örneğinde ele aldıkları çalışmada, ilgili yönetmelikte belirlenen koşullara ne ölçüde riayet edildiğini ortaya koymayı amaçlamıştır. Örnek olay ve doküman analizi yöntemlerinin birlikte uygulandığı bu çalışmanın örneklemini 6360 sayılı Kanun kapsamında mahalleye dönüştürülen 57 belde ve 478 köy ile sonradan kurulan 11 mahalle oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda 430 kırsal mahalle ve 76 kırsal yerleşik alanın tespiti sürecinde büyükşehir ilçe belediye başkan ve meclislerinden bazılarının yönetmeliğin amaç ve içeriği konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığı ve dolayısıyla alınan kararların yönetmeliğe aykırılık teşkil ettiği gözlemlenmiştir. Bunların giderilmesinde ise Trabzon Büyükşehir Belediye Meclisi İmar ve Bayındırlık Komisyonunun önemli bir çaba sarf ettiği belirtilmiştir.³⁶

2.2. Bütünşehir Deneyimini Yerel Seçimlere Etkisi Bağlamında İnceleyen Çalışmalar

2012 yılından bu yana 6360 sayılı Kanun üzerine çok sayıda araştırma yapıldığı, ancak söz konusu düzenlemenin yerel seçimlere etkisini inceleme konusu yapan araştırmaların oldukça sınırlı olduğu görülmektedir:

- Fatma Neval Genç, 6360 sayılı Kanun'un Aydın ilinde oluşturduğu sistemi kamu yönetimi perspektifinden ele aldığı çalışmasında söz konusu düzenlemenin yerel seçimlere etkisi üzerinde de durmuştur. Literatür ve doküman incelemesi yöntemlerinin kullanıldığı bu çalışmada, 2009 ile karşılaştırıldığında 2014 Mahallî İdareler Genel Seçimlerinde oyların diğer partilere kayması dolayısıyla yeni uygulamanın iktidar partisinin aleyhine bir sonuç ortaya çıkardığı belirtilmiştir.³⁷
- Şenol Adıgüzel ve Sedat Karakaya, çalışmalarında 6360 sayılı Kanun'un yerel siyasete etkilerini Hatay ili üzerinden ele almışlardır. Söz konusu etkiler, 2009 ve 2014 Mahallî İdareler Genel Seçim sonuçlarına ilişkin verilerin tablolaştırılarak karşılaştırılması bağlamında ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Sonuç olarak yeni düzenlemenin iktidar partisini olumlu, diğer partileri ise olumsuz yönde etkilediği ifade edilmiştir.³⁸
- Çağrı Çolak, Hülya Sağlam ve Abdulkadir Topal, çalışmalarında bütünşehir modelinin 2014 büyükşehir belediye başkanlığı seçimlerine etkisini incelemişlerdir. Söz konusu analiz bütünşehir öncesi büyükşehir belediye sınırlarındaki sonuçların tespit edilip mevcut sonuçlarla karşılaştırılması suretiyle gerçekleştirilmiştir. Yapılan değerlendirmede 6360 sayılı Kanun ile uygulamaya konulan modelin yerel seçim sonuçlarını etkilediği, ancak söz konusu etkinin spesifik olarak iktidar partisi veya yalnızca bir parti lehinde gelişmediği görülmüştür.³⁹
- Şenol Adıgüzel tarafından yapılan çalışmada Hatay'da uygulamaya konulan büyükşehir belediye sisteminin yerel siyasete etkileri 2014 ve 2019 Mahallî İdareler Genel Seçimleri üzerinden değerlendirilmiştir. Yapılan incelemede yeni düzenlemenin parlamento dışında kalan küçük ölçekli siyasal partilere yansımalarının oransal açıdan

³⁵ Şentürk Okur, 2020.

³⁶ Yıkıcı ve Çolak, 2023.

³⁷ Neval, 2014.

³⁸ Adıgüzel ve Karakaya, 2017.

³⁹ Çolak vd., 2017.

olumsuzluk arz ettiği, muhalefet partilerinin kayıplar yaşamasına yol açtığı ve iktidar partisini ise olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.⁴⁰

- Çağrı Çolak, bir diğer çalışmasında 2019 Mahallî İdareler Genel Seçimleri üzerinden bütünşehir modeli ile Halkların Demokratik Partisinin (HDP) seçim başarısı arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Çalışma sonucunda bütünşehir modelinin HDP'ye avantaj sağladığına ulaşılmıştır. Söz konusu modelin uygulama alanının gelecekte diğer illeri ve ilçelerini de kapsayacak şekilde genişletilmesi durumunda HDP'nin bundan olumlu etkilenme ihtimalinin bulunduğu ileri sürülmüştür.⁴¹
- Fulden Ercan Kalkan, 6360 sayılı Kanun'un Mersin'deki yerel seçim sonuçlarına etkisini 2019 Mahallî İdareler Genel Seçimlerine ilişkin veriler üzerinden incelemiştir. Bu değerlendirme sonucunda 6360 sayılı Kanun ile hayata geçirilen sistemin iktidar partisini olumlu, muhalefet partilerini ise olumsuz yönde etkilediği ortaya konulmuştur. Ayrıca yeni sistemin parlamento dışındaki küçük ölçekli siyasal partilerin yerel seçim başarısını olumsuz yönde etkilediği ifade edilmiştir.⁴²

Görüldüğü üzere 6360 sayılı Kanun'un uygulamasını farklı açılardan ele alan çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Yukarıdaki çalışmaların bir kısmında bütünşehir modelini Trabzon örnekleminde hareketle inceleyen; diğer kısmında ise modelin yerel seçimlere etkilerini tespit eden çalışmalara yer verilmiştir.

Literatürde bütünşehir modelini her iki açıdan ele alan ilk ve tek çalışma, Çağrı Çolak tarafından 6360 sayılı Kanun'un uygulanması sonucunda büyükşehir ilçe belediyesine bağlanan kırsal oyların Trabzon'da gerçekleştirilen 2014 belediye başkanlığı seçimlerini nasıl etkilediğini ortaya çıkarmayı amaçlayan araştırmadır.⁴³

3. Araştırmaya İlişkin Bilgiler

Bu çalışmada ise bütünşehir modelinin Trabzon'daki büyükşehir ilçe belediye başkanlığı seçimlerine etkisinin 2014, 2019 ve 2024 Mahallî İdareler Genel Seçimleri üzerinden değerlendirilmesi, konuya çok daha geniş bir zaman dilimi ve deneyim perspektifinden bakılmasına uygun bir zemin hazırlamaktadır.

3.1. Araştırmanın Amacı

Bütünşehir modelinin yerel seçim sonuçlarını manipüle etmeye yönelik kurgulandığı yönündeki iddialardan hareketle çalışmada, 2014, 2019 ve 2024 yerel seçimlerindeki büyükşehir ilçe belediye başkanlığı verileri ışığında modelin seçim sonuçlarını etkileyip etkilemediği sorusuna yanıt aranmaktadır.

3.2. Araştırmanın Yöntemi

Trabzon'un ilçelerinde "bütünşehir öncesi" alanlardaki seçim sonucu ile "mevcut durum"un karşılaştırılabilmesi için 2014, 2019 ve 2024 yerel seçimlerinde ilgili seçim çevrelerinde alınan oylara YSK'nin kurumsal internet sayfasındaki "Seçim Arşivi" veri tabanından ulaşılmıştır. Bu çerçevede ilk olarak büyükşehir ilçelerinin bütünşehir modeli öncesindeki mahallelerinde 2014, 2019 ve 2024 yerel seçimlerindeki geçerli oylar ile birinci partilerin oy sayıları gösterilmiştir. Ardından eski seçim çevrelerinden elde edilen bulgular ile mevcut sonuçlar, her üç seçim için kategorize edilerek karşılaştırılmıştır. Böylece bütünşehir modelinin seçim sonuçlarına etkisi test edilmiştir.

⁴⁰ Adıgüzel, 2021.

⁴¹ Çolak, 2021.

⁴² Ercan Kalkan, 2022.

⁴³ Çolak, 2017.

3.3. Araştırmanın Evreni

Araştırma evreni, Trabzon'un il mülki sınırlarında yer alan 18 büyükşehir ilçesinin her birinde gerçekleştirilen son üç belediye başkanlığı seçimi olmak üzere toplam 54 seçimden oluşmaktadır. Söz konusu ilçelere ilişkin bütüncşehir öncesi ve sonrası dönemdeki veriler Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. Bütüncşehir Öncesi ve Sonrası Dönemdeki Seçimlere İlişkin İlçe Verileri

İlçeler	Bütüncşehir Öncesi (2009)		Bütüncşehir Sonrası (2014)		Bütüncşehir Sonrası (2019)		Bütüncşehir Sonrası (2024)	
	Mahalle Sayısı	Seçmen Sayısı	Mahalle Sayısı	Seçmen Sayısı	Mahalle Sayısı	Seçmen Sayısı	Mahalle Sayısı	Seçmen Sayısı
Ortahisar ⁴⁴	42	154.795	85	215.094	85	216.766	87	232.602
Akçaabat	9	24.171	73	82.951	73	89.637	78	96.871
Araklı	5	11.312	50	33.681	50	37.051	50	38.039
Arsin	12	7.617	35	21.374	36	26.948	36	24.962
Beşikdüzü	7	8.872	34	16.420	34	17.608	34	18.105
Çarşıbaşı	6	5.020	23	11.791	23	12.880	23	12.851
Çaykara	1	1.715	32	11.505	32	14.025	32	12.760
Dernekpazarı	4	1.318	14	3.171	14	3.835	14	3.627
Düzköy	6	2.465	16	10.774	22	11.396	22	11.488
Hayrat	13	3.181	32	6.037	34	8.966	35	8.069
Köprübaşı	3	1.843	8	4.233	9	5.212	10	4.156
Maçka	4	4.592	62	19.714	66	22.546	67	22.593
Of	9	9.478	68	30.838	68	33.832	68	34.692
Sürmene	9	9.641	37	19.457	37	21.116	37	20.758
Şalpazarı	6	2.572	30	9.638	30	10.667	30	10.320
Tonya	5	5.536	21	12.271	22	12.260	22	11.907
Vakfıkebir	9	9.901	44	20.175	44	22.166	46	21.842
Yomra	4	7.186	24	22.860	25	28.001	25	34.129
<i>Toplam</i>	<i>154</i>	<i>271.215</i>	<i>688</i>	<i>551.984</i>	<i>704</i>	<i>594.912</i>	<i>716</i>	<i>619.771</i>

6360 sayılı Kanun öncesindeki belediye sınırlarında son üç yerel seçimde ortaya çıkan sonuçların belirlenmesi için yalnızca Tablo 1'in "Bütüncşehir Öncesi (2009)" sütununda yer alan mahallelerdeki oylar toplanmıştır.

3.4. Araştırmanın Bulguları

Trabzon ilinin 18 ilçesinin bütüncşehir modeli öncesindeki mahalleleri aşağıdaki tablolarda sıralanmış ve söz konusu mahallelerde geçerli oy sayısı ve birinci partinin oyları toplamı, ilgili sütunlarda gösterilmiştir.

⁴⁴ Ortahisar İlçesi, 6360 sayılı Kanun uyarınca Trabzon'un il merkezinde kurulan yeni bir ilçedir. Dolayısıyla düzenleme öncesinde Trabzon'daki il belediyesine denk düşmektedir. Buradan hareketle, analizde Ortahisar Belediyesinin bütüncşehir öncesindeki mahallelerinin belirlenmesinde il belediyesi mahalle sınırları ölçüt alınmıştır.

Tablo 2. Bütünşehir Modeli Öncesinde Merkez İlçe (Ortahisar) Belediyesi Sınırlarında Yer Alan Mahallelerdeki 2014, 2019 ve 2024 Belediye Başkanlığı Seçimi Verileri

Mahalle	2014		2019		2024	
	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti AK Parti	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti AK Parti	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti CHP
Aydınlıkevler	6.772	3.433	6.621	3.646	6.546	3.397
Bahçecik	5.668	3.333	5.385	3.528	5.585	2.529
Bengisu	865	472	957	604	868	317
Boztepe	5.939	3.428	4.768	3.149	3.404	1.522
Cumhuriyet	2.293	990	1.658	870	1.572	890
Çarşı	1.027	442	767	363	650	362
Çömlekçi	981	540	533	334	101	51
Değirmendere	2.036	1.387	1.340	1.103	1.152	416
Esentepe	2.222	1.253	1.250	776	990	442
Fatih	6.179	2.869	4.947	2.724	4.491	2.340
Gazipaşa	2.519	1.179	1.864	1.056	1.733	918
Gülbaharhatun	1.737	833	1.209	701	1.064	539
Hızırbey	1.775	880	1.304	684	1.172	618
İnönü	7.121	2.928	5.610	2.818	5.040	2.746
İskenderpaşa	1.238	546	987	515	857	432
Kalkınma	2.801	1.621	2.166	1.401	1.983	770
Kanuni	568	288	963	544	1.022	473
Karşıyaka	4.445	2.070	4.050	2.108	4.411	2.375
Kaymaklı	2.951	2.128	2.225	1.714	1.981	890
Kemer kaya	1.259	510	1.060	530	821	471
Konaklar	2.188	1.242	1.927	1.208	2.040	830
Kurtuluş	754	349	606	368	542	257
Ortahisar	887	428	583	335	531	287
Pazarkapı	1.200	637	572	356	387	183
Sanayi	1.175	775	848	628	708	288
Soğuksu	5.380	2.302	6.138	3.104	6.391	3.475
Toklu	5.499	2.679	4.437	2.482	4.196	2.046
Uğurlu	979	447	1.031	577	1.101	564
Üniversite	3.226	1.664	3.867	2.244	4.049	1.936
Yalı	2.210	1.116	1.861	1.030	1.573	826
Yenicuma	4.197	2.285	3.414	2.225	3.107	1.453
Yenimahalle	1.297	527	926	466	804	478
Yeşilova	1.099	484	1.056	648	834	364
Yeşiltepe	5.149	2.584	4.756	2.708	4.502	2.277
Zafer ⁴⁵	183	85	31	15	0	0
1 Nolu Beşirli	5.493	1.857	5.108	2.013	5.423	3.494
1 Nolu Bostancı	666	340	734	446	1.177	566
1 Nolu Erdoğan	5.175	2.857	3.798	2.469	3.369	1.568
2 Nolu Beşirli	8.473	3.069	8.071	3.498	8.299	5.101
2 Nolu Bostancı	1.548	1.047	1.472	1.055	1.584	616
2 Nolu Erdoğan	8.001	3.770	6.586	3.647	6.374	3.335
3 Nolu Erdoğan	7.912	3.741	6.920	3.748	7.007	3.875
Toplam	133.087	65.415	114.406	64.438	109.441	56.317

Bütünşehir öncesindeki uygulamada Trabzon'un il belediyesinde 42 mahalle yer almaktaydı. Tablo 2'de söz konusu mahallelere ilişkin 2014, 2019 ve 2024 belediye başkanlığı seçimi

⁴⁵ Zafer Mahallesi, 2023'te Cumhuriyet Mahallesi'ne katılmıştır.

verileri yer almaktadır. Buna göre Ortahisar'ın eski sınırlarında 2014 ve 2019 seçimlerinde Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti), 2024 seçimlerinde ise Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) birinci çıkmıştır. Ulaşılan bulgular, her üç seçimin mevcut sonuçlarıyla örtüşmektedir. Dolayısıyla bütünşehir modelinin Ortahisar'da seçim sonucuna etki etmediği iddia edilebilir.

Tablo 3. Bütünşehir Modeli Öncesinde Akçaabat Belediyesi Sınırlarında Yer Alan Mahallelerdeki 2014, 2019 ve 2024 Belediye Başkanlığı Seçimi Verileri

Mahalle	2014		2019		2024	
	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti AK Parti	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti AK Parti	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti AK Parti
Çolaklı	1.253	592	1.359	658	1.355	462
Dürbinar	4.296	1.966	3.851	2.136	3.454	1.317
Kayalar	245	164	245	198	217	135
Nefsipulathane	2.307	1.071	2.008	1.066	1.606	567
Ortamahalle	3.081	1.502	2.629	1.445	2.188	852
Osmanbaba	708	384	733	504	633	295
Sarıtaş	1.225	520	1.309	827	1.094	414
Yaylacık	8.376	4.227	8.618	5.088	8.712	3.510
Yenimahalle	2.344	1.251	2.211	1.348	2.021	844
Toplam	23.835	11.677	22.963	13.270	21.280	8.396

6360 sayılı Kanun öncesinde 9 mahalleden oluşan Akçaabat Belediyesinin ilgili mahallelerdeki bulgulara bakıldığında belediye başkanlığı açısından her üç seçimden de AK Parti'nin birinci çıktığı görülmekte ve söz konusu bulgular, mevcut sonuçlar ile paralellik arz etmektedir. Bu çerçevede Tablo 3, Akçaabat'taki belediye başkanlığı seçimlerinde bütünşehir modelinin belirleyici bir etkisinin olmadığını göstermektedir.

Tablo 4. Bütünşehir Modeli Öncesinde Araklı Belediyesi Sınırlarında Yer Alan Mahallelerdeki 2014, 2019 ve 2024 Belediye Başkanlığı Seçimi Verileri

Mahalle	2014		2019		2024	
	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti AK Parti	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti AK Parti	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti AK Parti
Hürriyet	960	365	986	334	1.047	314
Kalecik	430	216	441	236	462	185
Merkez	5.463	2.926	4.636	2.117	5.247	1.812
Özgen	646	299	403	182	517	203
Yolgören	2.783	1.629	2.317	1.057	2.433	1.101
Toplam	10.282	5.435	8.783	3.926	9.706	3.615

Araklı, yeni modelin seçim sonuçlarına etki etmediği büyükşehir ilçelerinden biridir. Tablo 4'e bakıldığında, Araklı Belediyesinin eski sınırlarında yer alan 5 mahalledeki oyların toplamının her üç seçimde de AK Parti'yi birinci çıkardığı ve bu durumun mevcut sonuçlarla aynı olduğu görülmektedir.

Yeni modelin seçim sonuçlarına etki etmediği bir diğer büyükşehir ilçesi Arsin'dir. Tablo 5, Arsin Belediyesinin eski sınırlarında bulunan 12 mahalledeki oyların toplamında 2014 ve 2019 seçimlerinde AK Parti'nin, 2024 seçimlerinde ise Yeniden Refah Partisinin (YRP) birinci çıktığını göstermektedir. Öte yandan ulaşılan bulgular, mevcut sonuçlarla uyusmaktadır. Böylelikle Arsin'de bütünşehir modelinin belediye başkanlığı seçim sonuçlarını etkilemediğine tanıklık edilmektedir.

Tablo 5. Bütünşehir Modeli Öncesinde Arsin Belediyesi Sınırlarında Yer Alan Mahallelerdeki 2014, 2019 ve 2024 Belediye Başkanlığı Seçimi Verileri

Mahalle	2014		2019		2024	
	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti AK Parti	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti AK Parti	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti YRP
Cudibey	272	158	476	245	267	146
Cumhuriyet	840	473	927	423	1.051	595
Fatih	847	518	1.334	635	1.446	840
Gölcük	331	193	526	143	285	164
Güzelyalı	353	173	548	178	401	227
Konak	155	55	170	8	160	91
Nuroğlu	213	120	387	224	196	91
Şenkaya	385	245	854	600	550	315
Yalı	1.596	1.023	1.367	846	1.732	908
Yenimahalle	399	241	448	145	321	155
Yeşilce	524	284	547	310	520	257
Yeşiltepe	861	513	680	402	1.179	670
Toplam	6.776	3.996	8.264	4.159	8.108	4.459

Tablo 6'ya bakıldığında, Beşikdüzü ilçesinin eski belediye sınırlarında 7 mahallenin bulunduğu ve söz konusu alanda 2014 seçimlerinde AK Parti'nin, 2019 ve 2024 seçimlerinde ise CHP'nin galip geldiği görülmektedir. Ulaşılan bulgular, mevcut sonuçlarla benzerlik göstermektedir. Dolayısıyla seçim sonuçlarının bütünşehir modelinden etkilenmediği ifade edilebilir.

Tablo 6. Bütünşehir Modeli Öncesinde Beşikdüzü Belediyesi Sınırlarında Yer Alan Mahallelerdeki 2014, 2019 ve 2024 Belediye Başkanlığı Seçimi Verileri

Mahalle	2014		2019		2024	
	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti AK Parti	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti CHP	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti CHP
Adacık	561	241	558	383	615	290
Beşikdağ	491	148	779	481	718	327
Cumhuriyet	2.140	763	1.835	1.092	1.817	635
Çeşmeönü	532	205	546	387	493	198
Fatih	2.090	793	1.982	1.138	2.121	563
Nefsişarlı	532	280	554	334	541	103
Vardallı	984	265	838	574	897	493
Toplam	7.330	2.695	7.092	4.389	7.202	2.609

Çarşıbaşı'nın ilçe belediyesi 6360 sayılı Kanun öncesindeki uygulamada 6 mahalleden oluşmaktaydı. Son üç belediye başkanlığı seçimlerinin verileri söz konusu mahalleler kapsamında kategorize edilip toplandığında, Çarşıbaşı ilçesinde bütünşehir modelinin 2014 ve 2024 belediye başkanlığı seçimlerinde belirleyici olduğu göze çarpmaktadır. Tablo 7'nin 2014 sütununa bakıldığında birinci partinin Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) olduğu görülmektedir. Ancak bu seçimin galibi AK Parti olmuştur. 2019 seçimlerinde hem eski hem de mevcut sınırların oyları toplandığında, ikisinde de AK Parti'nin birinci çıktığı dikkat çekmektedir. Yani 2019 seçimlerinde bütünşehir modeli, Çarşıbaşı belediye başkanlığı seçim sonucunu etkilememiştir. Bununla birlikte 2024 seçimlerinde ise eski sınırlarda CHP'nin adayı birinci çıkmasına rağmen,

seçimi MHP adayı kazanmıştır. Dolayısıyla Çarşıbaşı ilçesinde üç seçimden ikisinin sonucu, bütünşehir modelinin ilçe mülki sınırlarına genişlettiği belediye sınırları nedeniyle değişmiştir.

Tablo 7. Bütünşehir Modeli Öncesinde Çarşıbaşı Belediyesi Sınırlarında Yer Alan Mahallelerdeki 2014, 2019 ve 2024 Belediye Başkanlığı Seçimi Verileri

Mahalle	2014		2019		2024	
	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti MHP	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti MHP	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti CHP
Burunbaşı	272	151	434	158	419	208
Büyükdere	1.054	472	1.010	449	1.073	476
Kerem	690	441	671	386	670	132
Merkez ⁴⁶	1.438	627	1.121	560	1.196	532
Salova	788	403	772	312	761	304
Zeytinlik	219	92	248	112	204	77
<i>Toplam</i>	<i>4.461</i>	<i>2.186</i>	<i>4.256</i>	<i>1.977</i>	<i>4.323</i>	<i>1.729</i>

Çaykara da bütünşehir modelinin seçim sonuçlarına etki etmediği büyükşehir ilçelerinden biridir. Tablo 8'e bakıldığında, Çaykara'nın eski belediye sınırlarında tek mahallenin olduğu görülmektedir. Gerek bu mahalledeki gerekse köy ve beldelerin büyükşehir ilçe belediye sınırlarına katılmasıyla mahalleye dönüşen alanlardaki oylar, her üç seçimde de AK Parti'yi birinci çıkarmıştır. Dolayısıyla Çaykara'daki belediye başkanlığı seçimleri bütünşehir modelinden etkilenmemiştir.

Tablo 8. Bütünşehir Modeli Öncesinde Çaykara Belediyesi Sınırlarında Yer Alan Mahallelerdeki 2014, 2019 ve 2024 Belediye Başkanlığı Seçimi Verileri

Mahalle	2014		2019		2024	
	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti AK Parti	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti AK Parti	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti AK Parti
Işıklı	899	600	750	414	694	249
<i>Toplam</i>	<i>899</i>	<i>600</i>	<i>750</i>	<i>414</i>	<i>694</i>	<i>249</i>

Benzer şekilde, Dernekpazarı ilçesinde de bütünşehir modelinin seçim sonuçlarına etki etmediği öne sürülebilir. Nitekim Tablo 9 incelendiğinde, Dernekpazarı'nın 6360 sayılı Kanun öncesindeki belediye sınırlarında 4 mahallenin olduğu ve hem söz konusu mahallelerde hem de mevcut tüm mahallelerinde her üç seçimde de AK Parti'nin birinci çıktığı gözlemlenmektedir.

Tablo 9. Bütünşehir Modeli Öncesinde Dernekpazarı Belediyesi Sınırlarında Yer Alan Mahallelerdeki 2014, 2019 ve 2024 Belediye Başkanlığı Seçimi Verileri

Mahalle	2014		2019		2024	
	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti AK Parti	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti AK Parti	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti AK Parti
Güney	137	45	168	89	116	54
Kondu	146	121	190	158	127	91
Merkez	407	221	284	165	204	69
Yenicamii	140	96	203	112	175	27
<i>Toplam</i>	<i>830</i>	<i>483</i>	<i>845</i>	<i>524</i>	<i>622</i>	<i>241</i>

⁴⁶ Bu mahallenin adı günümüzde Çarşıbaşı Mahallesi olmuştur.

Tablo 10'da eski belediye sınırlarındaki mahalleleri gösterilen Düzköy'de bütüncül model; 2019 ve 2024 seçimlerinde belirleyici olmazken, 2014 seçimlerinin sonucunu değiştirmiştir. 6360 sayılı Kanun öncesindeki belediye sınırlarına bakıldığında her üç seçimi de AK Parti'nin kazandığına tanıklık edilmektedir. Ancak 2014 seçimlerinin galibi CHP aday olmuştur. Dolayısıyla bütüncül model, Düzköy'deki bir seçimin sonucunu etkilemiştir.

Tablo 10. Bütüncül Modeli Öncesinde Düzköy Belediyesi Sınırlarında Yer Alan Mahallelerdeki 2014, 2019 ve 2024 Belediye Başkanlığı Seçimi Verileri

Mahalle	2014		2019		2024	
	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti AK Parti	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti AK Parti	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti AK Parti
Büyükmahalle	291	201	346	294	290	156
Cevizlik	274	187	328	254	221	139
Düzalan	392	209	419	355	390	179
Ortamahalle	648	467	704	607	663	411
Tepecik	288	171	340	297	324	185
Yenimahalle	308	233	379	356	357	246
<i>Toplam</i>	<i>2.201</i>	<i>1.468</i>	<i>2.516</i>	<i>2.163</i>	<i>2.245</i>	<i>1.316</i>

6360 sayılı Kanun öncesinde 13 mahalleden oluşan Hayrat Belediyesinin ilgili mahallelerindeki bulgulara bakıldığında belediye başkanlığı açısından 2014 ve 2024 seçimlerinde AK Parti'nin, 2019 seçimlerinde ise bağımsız bir adayın birinci çıktığı görülmekte ve söz konusu bulgular, mevcut sonuçlar ile uyumaktadır. Yani model, Hayrat'taki seçim sonuçlarını değiştirmemiştir.

Tablo 11. Bütüncül Modeli Öncesinde Hayrat Belediyesi Sınırlarında Yer Alan Mahallelerdeki 2014, 2019 ve 2024 Belediye Başkanlığı Seçimi Verileri

Mahalle	2014		2019		2024	
	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti AK Parti	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti Bağımsız	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti AK Parti
Cumhuriyet	192	144	244	158	181	111
Çağlayan	42	35	61	34	35	22
Çamlıtepe	76	69	166	95	81	50
Çaycılar	70	65	133	9	116	74
Görgülü	145	127	283	159	131	88
Gülderen Fatih	84	70	81	51	107	79
Gülderen Merkez	176	140	241	143	212	163
Hürriyet	107	101	130	23	97	70
Kurtuluş	81	76	99	71	120	77
Merkez	236	187	276	157	250	115
Meydanlı	63	51	229	120	94	47
Topaklı	56	48	94	59	110	81
Yenimahalle	32	29	69	36	46	25
<i>Toplam</i>	<i>1.360</i>	<i>1.142</i>	<i>2.106</i>	<i>1.115</i>	<i>1.580</i>	<i>1.002</i>

Köprübaşı ilçesinin belediye sınırlarında, bütüncül model öncesindeki uygulamada 3 mahalle bulunmaktaydı. Son üç belediye başkanlığı seçiminin verileri söz konusu mahalleler kapsamında gruplandırılıp toplandığında, mevcut modelin Köprübaşı ilçesinde 2014 ve 2019

seçimlerinin galibini değiştirdiği göze çarpmaktadır. Tablo 12'nin 2014 sütununa bakıldığında birinci partinin MHP olduğu görülmektedir. Oysa söz konusu seçimi AK Parti aday kazanmıştır. 2019 seçimlerinde ise eski sınırlarda Büyük Birlik Partisinin (BBP) adayı birinci çıkmasına rağmen, 2014 seçimlerine benzer şekilde seçimden yine AK Parti adayı galip ayrılmıştır. Öte yandan 2024 seçimlerinde hem eski hem de mevcut sınırların oyları toplandığında, ikisinde de AK Parti'nin adayının birinci çıktığı görülmektedir. Böylelikle Köprübaşı ilçesindeki üç belediye başkanlığı seçiminden ikisinin sonucu, 6360 sayılı Kanun'un öngördüğü bütünşehir modelinin ilçe mülki sınırlarına genişlettiği yeni belediye sınırları nedeniyle değişiklik göstermiştir.

Tablo 12. Bütünşehir Modeli Öncesinde Köprübaşı Belediyesi Sınırlarında Yer Alan Mahallelerdeki 2014, 2019 ve 2024 Belediye Başkanlığı Seçimi Verileri

Mahalle	2014		2019		2024	
	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti MHP	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti BBP	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti AK Parti
Akpınar	229	104	263	149	158	99
Fidanlı	571	323	919	585	455	191
Gündoğan	527	201	660	160	509	285
<i>Toplam</i>	<i>1.327</i>	<i>628</i>	<i>1.842</i>	<i>894</i>	<i>1.122</i>	<i>575</i>

Maçka, bütünşehir modelinin üç seçim sonucundan birinin değişmesine aracılık ettiği diğer ilçedir. Tablo 13'te eski belediye sınırlarındaki mahalleleri gösterilen Maçka'da bütünşehir modeli; 2014 ve 2019 belediye başkanlığı seçimlerinde belirleyici olmazken, 2024 seçimlerinden galip ayrılan adayı değiştirmiştir. 6360 sayılı Kanun öncesindeki belediye sınırlarına bakıldığında 2014 ve 2019 seçimlerinin AK Parti adayı tarafından kazanıldığına tanıklık edilmektedir. Bu durum mevcut sonuçlarla da paralellik göstermektedir. Ancak 2024 seçimlerinin eski sınırlarındaki galibinin CHP adayı olmasına rağmen, mevcut sınırlarda seçimi diğerlerinde olduğu gibi AK Parti kazanmıştır.

Tablo 13. Bütünşehir Modeli Öncesinde Maçka Belediyesi Sınırlarında Yer Alan Mahallelerdeki 2014, 2019 ve 2024 Belediye Başkanlığı Seçimi Verileri

Mahalle	2014		2019		2024	
	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti AK Parti	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti AK Parti	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti CHP
Güney	273	88	285	98	279	154
Konak	237	94	137	46	160	82
Merkez ⁴⁷	2.265	1.219	1.960	1050	2.166	856
Yeşilyurt	105	26	195	81	143	91
<i>Toplam</i>	<i>2.880</i>	<i>1.427</i>	<i>2.577</i>	<i>1.275</i>	<i>2.748</i>	<i>1.183</i>

Of'ta yeni model, seçim sonuçlarına etki etmemiştir. Tablo 14 incelendiğinde, Of'un eski belediye sınırlarındaki 9 mahalledeki oyların toplamının her üç seçimde de AK Parti'yi birinci çıkardığı ve bu durumun mevcut sonuçlarla aynı olduğu görülmektedir.

⁴⁷ 2018 yılında söz konusu mahallenin sınırları içinde Fatih ve Reşadiye adında iki yeni mahalle kurulmuştur. 2019 ve 2024 seçimlerine ilişkin hesaplamalarda bu durum göz önünde bulundurulmuştur.

Tablo 14. Bütünşehir Modeli Öncesinde Of Belediyesi Sınırlarında Yer Alan Mahallelerdeki 2014, 2019 ve 2024 Belediye Başkanlığı Seçimi Verileri

Mahalle	2014		2019		2024	
	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti AK Parti	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti AK Parti	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti AK Parti
Cumhuriyet	666	347	634	309	883	326
Çamlı	312	155	271	140	319	124
Çamlıtepe	466	171	490	170	337	118
İrfanlı	2.944	1.343	3.063	1.364	3.351	1.264
Kaban	113	45	85	45	124	36
Soğukpınar	105	52	97	35	97	28
Sulaklı	3.101	1.570	2.464	1.282	2.722	1.167
Yenimahalle	484	275	526	328	525	265
Yukarı Kışlacık	430	191	628	326	413	211
<i>Toplam</i>	<i>8.621</i>	<i>4.149</i>	<i>8.258</i>	<i>3.999</i>	<i>8.771</i>	<i>3.539</i>

Tablo 15. Bütünşehir Modeli Öncesinde Sürmene Belediyesi Sınırlarında Yer Alan Mahallelerdeki 2014, 2019 ve 2024 Belediye Başkanlığı Seçimi Verileri

Mahalle	2014		2019		2024	
	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti AK Parti	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti AK Parti	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti AK Parti
Balıklı	372	177	466	164	359	106
Çamlıca	1.090	584	860	403	899	377
Çarşı	1.587	872	1.489	793	1.600	746
Çavuşlu	383	193	514	232	524	188
Ortamahalle	1.427	770	1.180	654	1.240	509
Soğuksu	1.230	678	1.058	487	1.124	384
Üstündal	93	45	154	87	98	69
Yemişli	1.498	803	1.352	740	1.440	624
Zeytinli	274	128	364	212	296	147
<i>Toplam</i>	<i>7.954</i>	<i>4.250</i>	<i>7.437</i>	<i>3.772</i>	<i>7.580</i>	<i>3.150</i>

Tablo 15'te görüldüğü üzere, bütünşehir modeli öncesindeki sınırları 9 mahalleden oluşan Sürmene Belediyesinin ilgili mahallelerdeki oyların toplamına bakıldığında, belediye başkanlığı açısından her üç yerel seçimden de AK Parti adayının birinci çıktığına tanıklık edilmektedir. Söz konusu bulgular ile bütünşehir modeli çerçevesinde erişilen mevcut sonuçlar paralellik arz etmektedir. Buradan hareketle, Sürmene ilçesindeki büyükşehir ilçe belediye başkanlığı seçimlerinde bütünşehir modelinin herhangi bir değişikliğe yol açmadığı ileri sürülebilir.

Tablo 16. Bütünşehir Modeli Öncesinde Şalpazarı Belediyesi Sınırlarında Yer Alan Mahallelerdeki 2014, 2019 ve 2024 Belediye Başkanlığı Seçimi Verileri

Mahalle	2014		2019		2024	
	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti AK Parti	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti MHP	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti YRP
Çamkiriş	174	107	182	83	160	49
Dereköy	466	200	431	327	426	101
Kalecik	115	57	117	59	105	16
Kireç	583	236	583	224	619	211
Sugören	282	137	301	164	289	166
Turaluşağı	301	182	330	201	281	74
<i>Toplam</i>	<i>1.921</i>	<i>919</i>	<i>1.944</i>	<i>1.058</i>	<i>1.880</i>	<i>617</i>

Şalpazarı ilçesinin belediye sınırları, 6360 sayılı Kanun'un öngördüğü bütünşehir modelinden önceki uygulamada 6 mahalleden oluşmaktaydı. Son üç belediye başkanlığı seçimlerinin verileri söz konusu mahalleler kapsamında kategorize edilip toplandığında, bütünşehir modelinin Şalpazarı ilçesinde 2014 ve 2024 seçimlerinin sonucunu değiştirdiği bulgusuna ulaşılmaktadır. Nitekim Tablo 16'nın 2014 sütununa bakıldığında, eski sınırlarda yarışı önde bitirenin AK Parti adayı olduğu görülmektedir. Ancak mevcut uygulama sonucunda bu seçimden MHP'nin adayı galip ayrılmıştır. 2019 yerel seçimlerinde belediyenin hem eski hem de mevcut sınırlarının oyları toplandığında, her ikisinde de MHP'nin adayının birinci çıktığı göze çarpmaktadır. Böylece 2019 yerel seçimlerinde bütünşehir modelinin, Şalpazarı belediye başkanlığı seçim sonucunu etkilemediği iddia edilebilir. Bununla birlikte 2024 yerel seçimlerinde ise eski sınırlarda YRP'nin adayı birinci çıkmasına rağmen, seçimi MHP'nin adayı kazanmıştır. Dolayısıyla Şalpazarı ilçesinde üç belediye başkanlığı seçiminden ikisinin sonucu, bütünşehir modelinin ilçe mülki sınırlarına genişlettiği belediye sınırları nedeniyle değişmiştir.

Tablo 17. Bütünşehir Modeli Öncesinde Tonya Belediyesi Sınırlarında Yer Alan Mahallelerdeki 2014, 2019 ve 2024 Belediye Başkanlığı Seçimi Verileri

Mahalle	2014		2019		2024	
	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti CHP	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti AK Parti	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti Bağımsız
Büyük	930	575	804	483	753	265
Kaleönü	1.255	544	1.059	569	1.098	644
Karşular	862	550	794	440	729	406
Ortamahalle	1.121	825	979	298	1.076	476
Yenimahalle	533	174	503	366	435	179
<i>Toplam</i>	<i>4.701</i>	<i>2.668</i>	<i>4.139</i>	<i>2.156</i>	<i>4.091</i>	<i>1970</i>

Eski belediye sınırlarında 5 mahalle bulunan Tonya, bütünşehir modelinin son üç yerel seçimden ikisinde belirleyici olduğu bir diğer ilçedir. Son üç yerel seçimin verileri, bütünşehir modelinin Tonya ilçesinde 2014 ve 2024 yerel seçimlerindeki belirleyiciliğini göstermektedir. Tablo 17'nin 2014 sütununda birinci parti CHP'dir. Ancak bu seçimi AK Parti adayı kazanmıştır. 2019 seçimlerinde her iki modelde de AK Parti'nin birinci çıktığına tanıklık edilmiştir. Dolayısıyla 2019 seçimlerinde bütünşehir modeli, herhangi bir değişikliğe sebebiyet vermemiştir. Bununla birlikte 2024 seçimlerinde ise eski sınırlarda bağımsız bir adayın birinci çıkmasına rağmen, seçimi AK Parti adayının kazandığı görülmektedir.

Tablo 18. Bütünşehir Modeli Öncesinde Vakfıkebir Belediyesi Sınırlarında Yer Alan Mahallelerdeki 2014, 2019 ve 2024 Belediye Başkanlığı Seçimi Verileri

Mahalle	2014		2019		2024	
	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti <i>AK Parti</i>	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti <i>AK Parti</i>	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti <i>Bağımsız</i>
Büyükliman	735	421	671	408	685	225
Cumhuriyet	548	132	584	260	650	264
Çamlık Sahil	146	49	139	54	140	56
Çarşı	1.345	669	1.081	617	1.117	515
Hacıköy	785	369	699	368	718	230
Hürriyet	448	215	417	250	423	199
Kemaliye	2.928	1.498	2.204	1.289	3.037	1.136
Kirazlık	232	108	231	146	174	52
Körez	445	198	383	230	526	183
<i>Toplam</i>	<i>7.612</i>	<i>3.659</i>	<i>6.409</i>	<i>3.622</i>	<i>7.470</i>	<i>2.860</i>

Tablo 18, Vakfıkebir Belediyesinin eski sınırlarında yer alan 9 mahalledeki oyların toplamında 2014 ve 2019 seçimlerinde AK Parti'nin, 2024 seçimlerinde ise bağımsız bir adayın birinci çıktığını göstermektedir. Bu durum, mevcut sonuçlarla uyusmaktadır.

Tablo 19. Bütünşehir Modeli Öncesinde Yomra Belediyesi Sınırlarında Yer Alan Mahallelerdeki 2014, 2019 ve 2024 Belediye Başkanlığı Seçimi Verileri

Mahalle	2014		2019		2024	
	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti <i>AK Parti</i>	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti <i>İYİ Parti</i>	Geçerli Oy Sayısı	Birinci Parti <i>İYİ Parti</i>
Çamlıca	480	258	499	211	492	162
Gürsel	841	498	666	374	1.066	440
Namıkkemal	840	489	879	583	923	345
Sancak	4.743	2.652	5.075	2.833	6.089	2.874
<i>Toplam</i>	<i>6.904</i>	<i>3.897</i>	<i>7.119</i>	<i>4.001</i>	<i>8.570</i>	<i>3.821</i>

Son olarak, Yomra ilçesinde bütünşehir öncesindeki belediye sınırlarında 4 mahalle bulunmaktaydı. Tablo 19'da söz konusu mahallelere ilişkin 2014, 2019 ve 2024 belediye başkanlığı seçimi verileri yer almaktadır. Buna göre Yomra'nın eski sınırlarında 2014 seçimlerinde AK Parti, 2019 ve 2024 seçimlerinde ise İYİ Parti birinci çıkmıştır. Ulaşılan bulgular, her üç seçimin mevcut sonuçlarıyla paraleldir. Dolayısıyla yeni modelin Yomra'da seçim sonucuna etki etmediği ileri sürülebilir.

Tablo 20. Bütünşehir Öncesi Modelin Ulaşılan Sonuçları ile Bütünşehir Modelinin Mevcut Sonuçlarının 2014 Belediye Başkanlığı Seçimi Verileri Üzerinden Karşılaştırılması

İlçeler	Bütünşehir Öncesi Modelin Ulaşılan Sonuçları				Bütünşehir Modelinin Mevcut Sonuçları			
	Geçerli Oy	Birinci Parti			Geçerli Oy	Kazanan Parti		
		İsim	Oy Sayısı	Oy Oranı		İsim	Oy Sayısı	Oy Oranı
Ortahisar	133.087	AK Parti	65.415	49,2	179.878	AK Parti	92.762	51,6
Akçaabat	23.835	AK Parti	11.677	49,0	71.307	AK Parti	37.535	52,6
Araklı	10.282	AK Parti	5.435	52,9	26.500	AK Parti	16.023	60,5
Arsin	6.776	AK Parti	3.996	59,0	17.991	AK Parti	11.404	63,4
Beşikdüzü	7.330	AK Parti	2.695	36,8	13.762	AK Parti	5.087	37,0
Çarşıbaşı	4.461	MHP	2.186	49,0	10.225	AK Parti	5.414	52,9
Çaykara	899	AK Parti	600	66,7	8.847	AK Parti	5.951	67,3
Dernekpazarı	830	AK Parti	483	58,2	2.505	AK Parti	1.323	52,8
Düzköy	2.201	AK Parti	1.468	66,7	9.022	CHP	4.540	50,3
Hayrat	1.360	AK Parti	1.142	84,0	4.604	AK Parti	3.808	82,7
Köprübaşı	1.327	MHP	628	47,3	3.286	AK Parti	1.199	36,5
Maçka	2.880	AK Parti	1.427	49,5	16.763	AK Parti	9.751	58,2
Of	8.621	AK Parti	4.149	48,1	24.809	AK Parti	13.044	52,6
Sürmene	7.954	AK Parti	4.250	53,4	15.155	AK Parti	8.841	58,3
Şalpazarı	1.921	AK Parti	919	47,8	8.163	MHP	4.237	51,9
Tonya	4.701	CHP	2.668	56,8	10.176	AK Parti	5.443	53,5
Vakfikebir	7.612	AK Parti	3.659	48,1	16.997	AK Parti	9.329	54,9
Yomra	6.904	AK Parti	3.897	56,4	19.151	AK Parti	12.211	63,8

Tablo 20'ye göre 2014 belediye başkanlığı seçimlerinde Trabzon ilindeki 18 seçim çevresinden 13'ünde (Ortahisar, Akçaabat, Araklı, Arsin, Beşikdüzü, Çaykara, Dernekpazarı, Hayrat, Maçka, Of, Sürmene, Vakfikebir ve Yomra) bütünşehir öncesi sınırlardaki bulgular ile mevcut seçim sonuçları örtüşmektedir. Bu seçim çevrelerinin tamamında belediye başkanlığını AK Parti adayları kazanmıştır ve 2 seçim çevresi (Dernekpazarı ve Hayrat) haricinde bütünşehir modeli, seçimin galibi olan AK Parti'nin oy oranlarının artmasına aracılık etmiştir.

Kalan 5 seçim çevresinde (Çarşıbaşı, Düzköy, Köprübaşı, Şalpazarı ve Tonya) ise önceki uygulama ile mevcut modelin sonuçları farklılık arz etmektedir. Söz konusu 5 ilçeden Çarşıbaşı, Köprübaşı ve Tonya'nın eski belediye sınırlarında seçimi başka partilerin adaylarının önde bitirmesine rağmen, mevcut seçim sonuçlarında AK Parti adayları ipi göğüslemiştir. Ancak tersi bir durum da Düzköy ve Şalpazarı için geçerlidir. Eski sınırlarda AK Parti'nin birinci çıktığı bu seçim çevrelerinde, belediye başkanlıklarını sırasıyla CHP ve MHP'nin adayları kazanmıştır.

Trabzon ilinde belediye başkanlığı seçim çevreleri bağlamında bütünşehir modelinin belirleyiciliğinin en az olduğu seçimin 2019 olduğu Tablo 21'e dayanarak öne sürülebilir. Zira Köprübaşı dışındaki tüm seçim çevrelerinde, bütünşehir öncesi modelin bulguları ile mevcut seçim sonuçları paralellik arz etmektedir. Ayrıca söz konusu 17 seçim çevresinde seçimi kazanan adaylardan 13'ü (Ortahisar, Akçaabat, Araklı, Arsin, Çarşıbaşı, Çaykara, Dernekpazarı, Maçka, Of, Sürmene, Şalpazarı, Tonya ve Vakfikebir) bütünşehir modeli sayesinde oy oranlarını artırmıştır. Beşikdüzü, Düzköy, Hayrat ve Yomra'dan oluşan dört ilçede ise tersi bir durum söz konusudur. Bu seçim çevrelerinde genişletilen belediye sınırlarında, kazanan adayların oy oranının düştüğüne tanıklık edilmiştir. Seçim sonucunun değiştiği tek ilçe olan Köprübaşı'nda ise

eski sınırlarda BBP adayının önde olduğu seçimi, AK Parti adayı bütünşehir modeli sayesinde kazanmıştır.

Tablo 21. Bütünşehir Öncesi Modelin Ulaşılan Sonuçları ile Bütünşehir Modelinin Mevcut Sonuçlarının 2019 Belediye Başkanlığı Seçimi Verileri Üzerinden Karşılaştırılması

İlçeler	Bütünşehir Öncesi Modelin Ulaşılan Sonuçları				Bütünşehir Modelinin Mevcut Sonuçları			
	Geçerli Oy	Birinci Parti			Geçerli Oy	Kazanan Parti		
		İsim	Oy Sayısı	Oy Oranı		İsim	Oy Sayısı	Oy Oranı
Ortahisar	114.406	AK Parti	64.438	56,3	166.708	AK Parti	98.977	59,4
Akçaabat	22.963	AK Parti	13.270	57,8	72.828	AK Parti	43.757	60,1
Araklı	8.783	AK Parti	3.926	44,7	29.092	AK Parti	15.089	51,9
Arsin	8.264	AK Parti	4.159	50,3	23.091	AK Parti	12.974	56,2
Beşikdüzü	7.092	CHP	4.389	61,9	14.709	CHP	8.907	60,6
Çarşıbaşı	4.256	MHP	1.977	46,5	11.008	MHP	5.868	53,3
Çaykara	750	AK Parti	414	55,2	11.065	AK Parti	7.257	65,6
Dernekpazarı	845	AK Parti	524	62,0	2.987	AK Parti	2.156	72,2
Düzköy	2.516	AK Parti	2.163	86,0	9.751	AK Parti	5.706	58,5
Hayrat	2.106	Bağımsız	1.115	52,9	7.377	Bağımsız	3.868	52,4
Köprübaşı	1.842	BBP	894	48,5	4.178	AK Parti	2.062	49,4
Maçka	2.577	AK Parti	1.275	49,5	18.558	AK Parti	11.002	59,3
Of	8.258	AK Parti	3.999	48,4	26.769	AK Parti	15.433	57,7
Sürmene	7.437	AK Parti	3.772	50,7	16.328	AK Parti	8.911	54,6
Şalpazarı	1.944	MHP	1.058	54,4	9.233	MHP	5.618	60,8
Tonya	4.139	AK Parti	2.156	52,1	9.726	AK Parti	5.937	61,0
Vakfikebir	6.409	AK Parti	3.622	56,5	17.392	AK Parti	11.184	64,3
Yomra	7.119	İYİ Parti	4.001	56,2	22.420	İYİ Parti	11.751	52,4

Tablo 22, 2024 belediye başkanlığı seçimlerinde Trabzon ilindeki 18 seçim çevresinden 14'ünde (Ortahisar, Akçaabat, Araklı, Arsin, Beşikdüzü, Çaykara, Dernekpazarı, Düzköy, Hayrat, Köprübaşı, Of, Sürmene, Vakfikebir ve Yomra) bütünşehir öncesi sınırlardaki bulgular ile mevcut seçim sonuçlarının paralellik arz ettiğini göstermektedir. Bunların 9'unda AK Parti, 2'sinde CHP ve geri kalan 3'ünde ise sırasıyla İYİ Parti, YRP ve bağımsız adaylar seçimi kazanmıştır. Söz konusu 14 seçim çevresinden 9'unda (Akçaabat, Araklı, Çaykara, Dernekpazarı, Hayrat, Köprübaşı, Of, Sürmene ve Yomra) belediye başkanlığını kazanan adaylar, bütünşehir modeli sayesinde oy oranlarını artırmıştır. Kalan 5'inde (Ortahisar, Arsin, Beşikdüzü, Düzköy ve Vakfikebir) ise seçimi kazanan adayların önceki sınırlara nazaran oylarını düşürdüğü gözlemlenmiştir.

6360 sayılı Kanun öncesindeki sınırlara ilişkin ulaşılan bulgularla bütünşehir modelinin mevcut seçim sonuçlarının uyuşmadığı dört ilçe; Çarşıbaşı, Maçka, Şalpazarı ve Tonya'dır. Çarşıbaşı ve Maçka ilçelerinin bütünşehir modelinden önceki belediye sınırlarında seçimi CHP adaylarının önde bitirmesine rağmen, mevcut seçim sonucunda sırasıyla MHP ve AK Parti adayları ipi göğüslemiştir. Benzer şekilde Şalpazarı ve Tonya ilçelerinin 6360 sayılı Kanun öncesindeki belediye sınırlarında sırasıyla YRP ve bağımsız aday birinci çıkmasına rağmen, ilçe mülki sınırlarına genişletilen yeni modelin sonucunda sırasıyla MHP ve AK Parti adayları seçimi kazanmıştır. Söz konusu dört ilçede de seçimin kazananları, mülki sınırlara genişletilen yeni belediye sınırları sayesinde oy oranlarını belirgin bir şekilde artırmış, üstelik bunun sonucunda eski sınırlarda kazanamayacakları belediye başkanlıklarını elde etme şansını yakalamışlardır.

Tablo 22. Bütünşehir Öncesi Modelin Ulaşılan Sonuçları ile Bütünşehir Modelinin Mevcut Sonuçlarının 2024 Belediye Başkanlığı Seçimi Verileri Üzerinden Karşılaştırılması

İlçeler	Bütünşehir Öncesi Modelin Ulaşılan Sonuçları				Bütünşehir Modelinin Mevcut Sonuçları			
	Geçerli Oy	Birinci Parti			Geçerli Oy	Kazanan Parti		
		İsim	Oy Sayısı	Oy Oranı		İsim	Oy Sayısı	Oy Oranı
Ortahisar	109.441	CHP	56.317	51,5	165.460	CHP	82.259	49,7
Akçaabat	21.280	AK Parti	8.396	39,5	71.662	AK Parti	29.893	41,7
Araklı	9.706	AK Parti	3.615	37,2	25.967	AK Parti	10.930	42,1
Arsin	8.108	YRP	4.459	55,0	19.755	YRP	10.166	51,5
Beşikdüzü	7.202	CHP	2.609	36,2	14.343	CHP	4.901	34,2
Çarşıbaşı	4.323	CHP	1.729	40,0	10.316	MHP	3.463	33,6
Çaykara	694	AK Parti	249	35,9	9.344	AK Parti	4.063	43,5
Dernekpazarı	622	AK Parti	241	38,7	2.538	AK Parti	1.058	41,7
Düzköy	2.245	AK Parti	1.316	58,6	9.111	AK Parti	4.967	54,5
Hayrat	1.580	AK Parti	1.002	63,4	5.776	AK Parti	4.180	72,4
Köprübaşı	1.122	AK Parti	575	51,2	3.201	AK Parti	1.777	55,5
Maçka	2.748	CHP	1.183	43,0	18.225	AK Parti	7.645	41,9
Of	8.771	AK Parti	3.539	40,3	24.859	AK Parti	11.925	47,8
Sürmene	7.580	AK Parti	3.150	41,6	14.856	AK Parti	6.509	43,8
Şalpazarı	1.880	YRP	617	32,8	8.685	MHP	2.619	30,2
Tonya	4.091	Bağımsız	1.970	48,1	9.216	AK Parti	3.967	43,0
Vakfıkebir	7.470	Bağımsız	2.860	38,3	16.971	Bağımsız	6.484	38,2
Yomra	8.570	İYİ Parti	3.821	44,6	26.299	İYİ Parti	12.651	48,1

Bu bulgular ışığında 2014, 2019 ve 2024 belediye başkanlığı seçimlerinin her iki modele göre kazananları Tablo 23'te gösterilmektedir.

Tablo 23. Trabzon'un İlçelerinde Bütünşehir Öncesi ve Bütünşehir Sonrası Modele Göre Kazanan Siyasi Partiler

İlçeler	2014		2019		2024	
	Bütünşehir Öncesi	Mevcut Durum	Bütünşehir Öncesi	Mevcut Durum	Bütünşehir Öncesi	Mevcut Durum
Ortahisar	AK Parti		AK Parti		CHP	
Akçaabat	AK Parti		AK Parti		AK Parti	
Araklı	AK Parti		AK Parti		AK Parti	
Arsin	AK Parti		AK Parti		YRP	
Beşikdüzü	AK Parti		CHP		CHP	
Çarşıbaşı	MHP	AK Parti	MHP		CHP	MHP
Çaykara	AK Parti		AK Parti		AK Parti	
Dernekpazarı	AK Parti		AK Parti		AK Parti	
Düzköy	AK Parti	CHP	AK Parti		AK Parti	
Hayrat	AK Parti		Bağımsız		AK Parti	
Köprübaşı	MHP	AK Parti	BBP	AK Parti	AK Parti	
Maçka	AK Parti		AK Parti		CHP	AK Parti
Of	AK Parti		AK Parti		AK Parti	
Sürmene	AK Parti		AK Parti		AK Parti	
Şalpazarı	AK Parti	MHP	MHP		YRP	MHP
Tonya	CHP	AK Parti	AK Parti		Bağımsız	AK Parti
Vakfıkebir	AK Parti		AK Parti		Bağımsız	
Yomra	AK Parti		İYİ Parti		İYİ Parti	

Toplam 54 seçimden 10'unda bütünşehir modelinin seçim sonuçlarını değiştirdiği, geri kalanında ise oy oranlarında değişikliğe sebebiyet vermesine rağmen seçilen başkanın aynı kaldığı görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında, bütünşehir modelinin seçilen başkanların %18,52'sinde değişikliğe yol açtığı ileri sürülebilir.

Söz konusu değişimin siyasi partilerin kazanç-kayıp bilançosuna yansımaya ilişkin veriler ise Tablo 24'te sunulmaktadır.

Tablo 24. 2014, 2019 ve 2024 Belediye Başkanlığı Seçimi Verilerine Göre Siyasi Partilerin Bütünşehir Modeli Sayesinde/Nedeniyle Kazandığı/Kaybettiği İlçelere İlişkin Bilanço

Siyasi Parti	2014		2019		2024		Toplam	
	Kazanç	Kayıp	Kazanç	Kayıp	Kazanç	Kayıp	Kazanç	Kayıp
AK Parti	3	2	1	-	2	-	6	2
CHP	1	1	-	-	-	2	1	3
MHP	1	2	-	-	2	-	3	2
YRP	-	-	-	-	-	1	-	1
BBP	-	-	-	1	-	-	-	1
Bağımsız	-	-	-	-	-	1	-	1

Siyasi partilerin eski sınırlarda birinci çıkamıyorken bütünşehir modeli sayesinde kazandıkları (kazanç) veya bütünşehir modeli öncesindeki sınırlarda en fazla oy alan parti olmalarına rağmen genişletilmiş sınırlarda zirvedeki yerlerini koruyamayarak seçimi kaybettikleri (kayıp) 10 seçim Tablo 24'te sunulmuştur. Söz konusu bilançonun siyasi partilere yansımaya bakıldığında, bütünşehir modelinin en çok AK Parti'ye yaradığı gözlemlenmektedir. Kaldı ki eski sınırlarda kaybedilecek 6 belediye başkanlığı, bütünşehir modeli sayesinde AK Parti tarafından kazanılmıştır. Ancak modelin AK Parti'ye yalnızca kazanç sağladığı iddia edilemez. Nitekim 2 belediye başkanlığı da eski sınırlarda kazanılacakken yeni model nedeniyle kaybedilmiştir. Kazanç sütununun kayıp hanesindeki rakamdan yüksek olduğu diğer parti MHP'dir. Bu çerçevede MHP, son üç yerel seçimde kazanamayacağı 3 belediye başkanlığını elde etmiş; eski sınırlarda ipi göğüslediği 2 belediye başkanlığını ise kaybetmiştir.

Diğer yandan, yeni modelden olumsuz yönde en çok etkilenen parti CHP olmuştur. 1 belediye başkanlığını bütünşehir modeli sayesinde kazanmasına rağmen, yeni uygulama CHP'nin eski sınırlarda kazanacağı 3 belediye başkanlığını rakiplerine kaptırmasına yol açmıştır. Bunun dışında YRP, BBP ve bir bağımsız aday, eski sınırlarda kazanacağı bir belediye başkanlığını, mevcut sonuçlarda kaybetmiştir.

Sonuç

Kentleşme oranının ve buna koşut olarak nüfusun bazı yerleşim yerlerinde diğerlerine nazaran daha fazla artış göstermesi; hizmetlerin arz ve talebi arasında dengesizliğe, planlama ve koordinasyon eksikliğine ve ölçek ekonomisinden yeterince faydalanılamamasına yol açmaktadır. Bu da yerel yönetimlerin etkinliği açısından söz konusu alanlarda yeni model arayışlarını gündeme getirmektedir. Bunlardan biri de Türk yerel yönetim sisteminde köklü değişiklikler ortaya çıkaran ve kamuoyunda "bütünşehir yasası" olarak anılan 6360 sayılı Kanun'dur. Kaynak kullanımında etkinlik ve verimliliğinin sağlanması, düzenleyici üst imar planları aracılığıyla bütüncül planlamaya geçilmesi ve yerelliğin güçlendirilmesi gibi gerekçelerle hazırlanan bu kanunun idari ve mali yapılanma, hizmet sunumu, kentsel siyaset, temsil ve katılım açısından önemli yansımaları olmuştur. İlgili kanunun uygulamaya konulduğu illerde; belde belediyeleri ve köylerin tüzel kişiliğine son verilerek mahalleye dönüştürülmesinden hareketle en kapsamlı değişikliklerin idari boyutta gerçekleştiği ileri sürülebilir. Yerelde merkezleşme eğilimi ile birlikte seçim çevreleri ve seçmen yapılarının değişmesine yol açan bu düzenlemeler, yerel seçim sonuçlarına da etki etme potansiyeli taşımaktadır. Literatürde, 6360 sayılı Kanun'un uygulanmasının yerel seçimlere etkilerini ortaya çıkarmaya yönelik yapılan çalışmalarda yeni düzenlemenin istisnai olumsuzluklara rağmen iktidar partisinin konumunu güçlendirmeye

aracılık ettiği belirtilmiştir. Ayrıca muhalefet partilerinin yeni düzenleme ile birlikte oy oranlarını düşürdükleri, parlamento dışındaki küçük siyasal partilerin ise ölçeğin genişlemesinden olumsuz yönde etkilendikleri ifade edilmiştir. Nitekim bu çalışmada da Trabzon'daki büyükşehir ilçeleri örneğinden yola çıkılarak söz konusu etki merceği altına alınmıştır.

2014 belediye başkanlığı seçimlerinde Trabzon ilindeki 18 seçim çevresinden 13'ünde bütüncü şehir öncesi sınırlardaki bulgular ile mevcut seçim sonuçları paralellik arz etmektedir. Belediye başkanlığını AK Parti adaylarının kazandığı söz konusu seçim çevrelerinin 2'si haricinde bütüncü şehir modelinin, seçimin galibi olan AK Parti'nin oy oranlarının artmasına uygun bir zemin hazırladığı belirtilmelidir. Geri kalan 5 seçim çevresinde ise bütüncü şehir öncesi uygulama ile mevcut modelin sonuçları farklılık göstermektedir. Bu 5 ilçeden 3'ünün eski belediye sınırlarında en yüksek oyu başka partilerin adaylarının almasına rağmen, mevcut seçim sonuçlarında AK Parti adayları seçimden galip çıkmıştır. Bununla birlikte diğer 2'sinin eski seçim çevrelerinde AK Parti adayları birinci çıkarken, bütüncü şehir modeli sonrası sınırlarda belediye başkanlığı seçiminde CHP ve MHP'nin adayları ipi göğüslemiştir.

2019 belediye başkanlığı seçimlerinde 1 ilçe dışındaki tüm seçim çevrelerinde bütüncü şehir öncesi modelin bulguları ile mevcut seçim sonuçları örtüşmektedir. Ancak yapılan analizde 2019'da tek değişikliğin, söz konusu ilçenin eski sınırlarında BBP adayının önde olduğu seçimi yeni sınırlar sayesinde AK Parti adayının kazanması olmadığı saptanmıştır. Nitekim seçimden galip çıkan adayların farklılık göstermediği 17 seçim çevresinde seçimi kazanan adaylardan 13'ünün bütüncü şehir modeli sayesinde oy oranlarını artırdığı; geri kalan 4 seçim çevresinde ise kazanan adayların oy oranlarının düştüğü gözlemlenmiştir.

2024 belediye başkanlığı seçimlerinde ise Trabzon ilindeki 18 seçim çevresinden 14'ünde bütüncü şehir öncesi sınırlardaki bulgular ile mevcut seçim sonuçları birbiriyle paralellik göstermektedir. Söz konusu seçim çevrelerinin 9'unda AK Parti, 2'sinde CHP ve geri kalan 3'ünde ise İYİ Parti, YRP ve bağımsız adaylar seçimden galip ayrılmıştır. Bu 14 seçim çevresinden 9'unda kazanan adayların bütüncü şehir modeli sayesinde oy oranlarını yükselttiği; geri kalan 5'inde ise önceki sınırlara nazaran oylarını düşürdüğü tespit edilmiştir. 14 seçim çevresinde durum bu şekilde iken diğer 4 ilçede 6360 sayılı Kanun öncesindeki sınırlara ilişkin ulaşılan bulgularla bütüncü şehir modelinin mevcut seçim sonuçlarının uyuşmadığı görülmüştür. Nitekim 2 ilçenin eski belediye sınırlarında seçimi CHP adaylarının önde bitirmesine rağmen, mevcut durumda MHP ve AK Parti adayları seçimi kazanmıştır. Benzer şekilde başka iki ilçede de eski belediye sınırlarında YRP ve bağımsız adayın seçimden birinci çıkmasına rağmen, ilçe mülki sınırlarına genişletilen yeni modelin sonucunda MHP ve AK Parti adayları seçimden galip ayrılmıştır.

Yapılan değerlendirmelerden yola çıkılarak bütüncü şehir modelinin 54 seçimin 10'unda sonuçları doğrudan etkilediği, diğer bir deyişle seçim sonuçlarını %20'ye yakın bir oranda başkan adayları açısından değiştirdiği söylenebilir. Geri kalan seçim çevrelerinde ise istisnalar olmakla birlikte seçilen adayların bütüncü şehir modeli ile oy oranlarını artırdığı gözlemlenmiştir. Söz konusu değişiklikler, siyasal partilerin kazanç-kayıp bilançolarına farklı şekillerde yansımıştır. Nitekim AK Parti eski sınırlarda kazanacağı 2 belediye başkanlığını bütüncü şehir modeli ile kaybederken, eski sınırlarda galip çıkamayacağı 6 belediye başkanlığını yeni model sayesinde kazanmıştır. Diğer yandan MHP son üç yerel seçimde kazanamayacağı 3 belediye başkanlığını elde etmiş; eski sınırlarda kazandığı 2 belediye başkanlığını kaybetmiştir. Öte yandan CHP 1 belediye başkanlığını bütüncü şehir modeli ile kazanırken, eski seçim çevrelerinde kazanabileceği 3 belediye başkanlığını rakiplerine kaptırmıştır. Bunların dışında ise YRP, BBP ve bir bağımsız aday, eski sınırlarda kazanacağı bir belediye başkanlığını, yeni model nedeniyle kaybetmiştir. Buradan hareketle bütüncü şehir modelinin en çok AK Parti'ye yaradığı, MHP'nin nispeten kazançlı çıktığı, CHP'nin ise yeni modelden olumsuz yönde en çok etkilenen parti olduğu ifade edilebilir. Ulaşılan bulgular, AK Parti'nin 6360 sayılı Kanun'un getirdiği yeni dizgeden en kazançlı parti olarak çıkması hususunda Hatay ve Mersin illeri özelinde yapılan çalışmaların sonuçlarıyla paralellik göstermekte; Aydın'ı konu edinen çalışmada iktidar partisinin yeni

düzenlemeden olumsuz yönde etkilendiğinin ortaya konulması açısından ise farklılık arz etmektedir. Ayrıca çalışmada muhalefet partilerinin de önemli kazanımlar elde etmiş olmaları, sonuçları itibarıyla bu çalışmayı literatürdeki diğer çalışmalardan farklılaştırmaktadır.

KAYNAKÇA

- 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu. *Resmî Gazete*, Tarih: 23.07.2004, Sayı: 25531.
- 6360 Sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. *Resmî Gazete*, Tarih: 06.12.2012, Sayı: 28489.
- Adıgüzel, Şenol (2018), “Avrupa Konseyi Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Çerçevesinde Büyükşehir-Bütünşehir Düzenlemeleri”, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 27/4, 1-28.
- Adıgüzel, Şenol (2021), “Hatay’da Büyükşehir Belediyesi Kurulması Sonrasında Yerel Siyaset: 2014 ve 2019 Yerel Seçim Sonuçları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme”, *Journal of Politics Economy and Management*, 4/2, 87-109.
- Adıgüzel, Şenol ve Karakaya, Sedat (2017), “Yerel Siyasete Etkileri Açısından 6360 Sayılı Yasa: Hatay Örneği”, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14/39, 31-56.
- Apan, Ahmet (2016), “Bütünşehir Modeli ve Taşra Yönetimine Etkileri”, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 25/1, 1-24.
- Arıkboğa, Erbay (2018), “Büyükşehir Sistemi: Büyükşehir ve İlçe Belediyeleri”, *Yerel Yönetimler*, (Eds. Kemal Görmez – Hasan Yaylı), Ankara: Orion Kitabevi, 367-409.
- Arslan Taç, Zeynep (2015), “Bütünşehir (Unicity)”, *Kent Terimleri Ansiklopedisi*, (Eds. Nilüfer Negiz - Özkan Yalçın - Abidin Kemeç), İstanbul: Efe Akademi Yayınları, 81-85.
- Aydın, Batuhan (2022), *6360 Sayılı Kanunun Halkın Belediye Algısı Üzerindeki Etkisi: Maçka Örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bahadır, Gökhan (2017), *6360 Sayılı Büyükşehir Yasası'nın Muhtarlıklar Üzerine Sosyo-Ekonomik Etkileri: Vakfıkebir / Trabzon Örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon: Avrasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çolak, Çağrı (2017), “6360 Sayılı Kanun’un Büyükşehir İlçe Belediye Başkanlığı Seçimlerine Etkileri: Trabzon Örneği”, *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 18, 317-338.
- _____ (2021), “Bütünşehir Modelinden Vazgeçmek Türkiye’nin Doğusundaki Belediyeleri Demokrasi ve Terör Kıskaçından Kurtarmanın Bir Yolu Olabilir Mi?”, *KAYFOR 20: Uluslararası Kamu Yönetimi Forumu (Terör)*, 21-23 Ekim 2021, Malatya, 692-707.
- _____ (2022), “Kentsel Büyüme ve Hizmet Sınırlarının Genişlemesi”, *Kentsel Kamusal Hizmetler*, (Ed. Eray Aktepe), İstanbul: Efe Akademi Yayınları, 71-90.
- _____ (2023), “2014 Yerel Seçimleri”, *Türkiye’de Yerel Seçimler*, (Ed. Fatih Güler), Ankara: Nobel Yayıncılık, 382-407.
- Çolak, Çağrı – Sağlam, Hülya – Topal, Abdulkadir (2017), “‘Bütünşehir’ Modelinin 2014 Büyükşehir Belediye Başkanlığı Seçimlerine Etkileri”, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 26/2, 1-47.
- Çolak, Çağrı ve Yıkıcı, Abdulgazi (2022), “Elli Bir İlde Bütünşehir Modeline Geçilmesinin Yaratabileceği Potansiyel Sonuçlar Üzerine Bir Değerlendirme”, *Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Konularında Bilimsel Değerlendirmeler*, (Ed. Şahin Karabulut), Bursa: Ekin Yayınevi, 273-283.

Çürüksulu Usta, Gamze (2021), “6360 Sayılı Kanun’un Büyükşehir Belediyelerinin Bütçe Dengesi Üzerine Etkileri: Ordu ve Trabzon Büyükşehir Belediyeleri Örneği”, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 60, 309-330.

_____ (2023), “Büyükşehir Belediye Modelinde Zabıta Hizmet Paylaşımı Analizi: Ordu ve Trabzon Örneği”, *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 10/2, 356-374.

Ercan Kalkan, Fulden (2022), *6360 Sayılı Yasa ve İttifak Siyaseti: Mersin 2019 Yerel Seçimleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana: Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Ersavaş Kavanoz, Suna ve Erdem Nisa (2023), “6360 Sayılı Kanunun Büyükşehir Düzenlemesinin Mevcut Mahalle Muhtarlıkları Açısından Değerlendirilmesi: Akçaabat İlçesi Mahalle Muhtarlıkları Üzerine Alan Araştırması”, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 32/3, 27-51.

Fidan, Ahmet (2012), “Kentsel Alan Tanımında Yeni Eğilimler ve Küreselleşme Bağlamında Türkiye’de Kurulacak 13 Yeni Büyükşehir Belediyesinin Kent Sınırı Kapsamında Değerlendirilmesi”, *Kent Akademisi*, 5/2, 78-86.

Genç, Fatma Neval (2014), “6360 Sayılı Kanun ve Aydın’a Etkileri”, *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1/5, 1-29.

Gürel Üçer, Aslı – Yenigül, Sevinç Bahar – Varol, Çiğdem (2014), “Büyükşehir’den ‘Bütünşehir’e: Yerel Yönetim Politikalarındaki Değişimin Kırsal Alana Etkileri”, *İdealkent*, 12, 26-59.

Hergüner, Burak (2017), “Yeni Büyükşehir Belediyelerinin Hizmet Kalitesine Etkisinin Değerlendirilmesi: Trabzon’dan Bir Vaka Çalışması”, *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 13/3, 631-642.

Kalağan, Gökhan (2018), “Türkiye’de 6360 Sayılı Büyükşehir Yasası Kapsamında Büyükşehirler / Bütünşehirler: Yönetimsel Yapı, Mali / İktisadi Boyut ve Gelecek Vizyonu Üzerine Bir Tartışma”, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10/25, 591-603.

Kandeğer, Barış ve İzci, Ferit (2016), “Yerel Özerklik Bağlamında ‘Bütünşehir Yasasını’ Yeniden Düşünmek”, *KAYSEM 10: Kamu Yönetimi Sempozyumu (Büyükşehir Yönetimi ve İl Yönetiminin Yeni Yüzü)*, 5-7 Mayıs 2016, İzmir, 131-158.

Övgün, Barış (2018), “Kamu Yönetiminde Yeniden Ölçeklendirme”, *Küreselleşme Sürecinde Yerel Hizmet Yerel Siyaset*, (Eds. Ayşegül Mengi ve Deniz İşçioğlu), Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, 203-217.

Özcan Sarıhan, Nazlı (2019), *6360 Sayılı Yasa ile Ortaya Çıkan Ölçek Tartışmaları Ekseninde Beldeden Dönüştürülen Mahallelerde Hizmet Algısının Farklı Boyutlarıyla Trabzon Örneğinde Tartışılması*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özgür, Hüseyin (2014), “Denizli Kenti ve İlinde Yönetimsel Ölçek Arayışları (1976-2014): Dört Bütünşehir (Belediyesi) Söylemi / Tasavvuru (2001-2014) ve Büyükşehir Belediyesi Statüsü (2012-2014)”, *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1/5, 30-53.

Şentürk Okur, Fatma (2020), *6360 Sayılı Kanun Sonrası Mahalleye Dönüşen Kırsal Yerleşmelerin Yerleşik Alanlarının Çevre Düzeni / Nazım İmar Planı Kararları Kapsamında Yeniden Değerlendirilmesi: Trabzon Ortahisar Örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Uzun, Abdullah (2020), “6360 Sayılı Büyükşehir Kanunu’nun Uygulanması Kapsamında Personel Devrinde Yaşanan Sorunlar: Trabzon İli Örneği”, *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 3/2, 415-426.

Uzun, Abdullah ve Çolak, Çağrı (2016), “6360 Sayılı Kanun Kapsamında Kapatılan Geyikli ve Söğütlü Belde Belediyelerindeki Yerel Vatandaşların Yeni Yapıya İlişkin Algı ve Tutumlarına İlişkin Bir Araştırma”, *KAYFOR 13: Kamu Yönetimi Kongresi (Kamu Yönetiminde Değişimin Yönü ve Etkileri)*, 15-17 Ekim 2015, Konya, 1450-1474.

Yıkıcı, Abdulgazi ve Çolak, Çağrı (2023), “Büyükşehirlerdeki Kırsal Mahalle ve Kırsal Yerleşik Alanların Tespiti Sürecine Yönelik Bir Araştırma: Trabzon Örneği”, *Ekonomi İşletme Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 9/2-1, 100-111.

Zengin, Ozan (2014), “Büyükşehir Belediyesi Sisteminin Dönüşümü: Son On Yılın Değerlendirilmesi”, *Ankara Barosu Dergisi*, 2014/2, 91-116.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı: Araştırmacılar makaleye eşit oranda katkı sağlamışlardır.

Çıkar Çatışma Beyanı: Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.